

EXAMENSARBETE

Översättningsutmaningar i finlandssvenskt teckenspråk – en autoetnografisk studie

Lena Wenman

Tolk YH-examen
(240 ECTS)

(11/2021)

SAMMANDRAG

Humanistinen ammattikorkeakoulu / Humanistiska Yrkeshögskolan
Tolk (YH)

Författare: Lena Wenman

Titel: Översättningsutmaningar i finlandssvenskt teckenspråk – en autoetnografisk studie

Sidantal: 63 och 1 bilaga

Handledare: Liisa Halkosaari

Beställare: Teckenspråksnämnden – Viittomakielten lautakunta

Utmaningar i översättningsarbete till finlandssvenskt teckenspråk ligger i fokus för denna autoetnografiska studie.

Det finlandssvenska teckenspråket är litet och det finns ett fåtal personer som aktivt arbetar med översättningar. Statsrådet strävar efter att beakta minoritetsspråk, även teckenspråken, då de betjänar och ger information till medborgarna. Därför finns under coronapandemin produktion av coronainformation på båda inhemska teckenspråken i Finland.

I teoridelen berörs översättningsprocessen, översättarkompetenser och översättningstrategier. Hur en översättningsuppgift till teckenspråk går till i praktiken redovisas utifrån personliga erfarenheter och rutiner.

Studiens datainsamling har gjorts dels med en Think Aloud Protocol metod, därefter har materialet analyserats i nivåanalys samt med innehållsanalys. Översättningskunskap och kompetenser kring översättningen var i fokus för min analys men även översättningsprocessen har redovisats med reflektion till de kunskaper översättaren behöver för att hantera sitt uppdrag. Den andra datainsamlingen gjordes genom en observationsjournal under processen med examensarbetet, från hösten 2020 till hösten 2021.

De kompetenser översättaren behöver för översättningsarbete med finlandssvenskt teckenspråk sammanfattas till nedanstående faktorer utgående från de indikationer jag funnit i mina TAP-data:

Tydlighet: Översättaren känner till referenspunkter, som hjälper att förtydliga informationen i teckenspråkstexten.

Analytisk reflektion: Översättaren kan identifiera var mer information behövs för att lösa uppgiften med översättning av olika begrepp.

Språknivå-kunskap: Översättaren kan identifiera en lämplig språknivå för målgruppen. Och kan förmedla innehållets budskap från källspråk till målspråk.

Teckenvalsstrategi: Översättaren kan motivera sina teckenval, och känner till lämpliga finlandssvenska tecken och vilka (vardagliga) tecken som fungerar att låna in från majoritetsteckenspråken.

Referensanvändningsstrategi: Översättaren vet olika slag av lämpliga referenser som kan användas i teckenrummet.

Nyckelord: översättningskompetens, finlandssvenskt teckenspråk, autoetnografi

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Viittomakielen tulkkiopetus (AMK)

Tekijät: Lena Wenman
Käännöshaasteita suomenruotsalaisella viittomakielellä - autoetnografinen tutkimus
Sivumäärä: 63 ja 1 liitesivu
Työn ohjaaja(t): Liisa Halkosaari
Työn tilaaja(t): Teckenspråksnämnden – Viittomakielen lautakunta

Tämän autoetnografisen tutkimuksen keskiössä ovat käännöstyön haasteet suomenruotsalaiselle viittomakielelle.

Suomenruotsalainen viittomakieli on pieni vähemmistökieli ja käännöstyötä tekeviä sen parissa tekee vain muutama kääntäjä. Hallitus pyrkii huomioimaan vähemmistökielet, myös viittomakielet, kun se palvelee ja välittää tietoa kansalaisille. Tästä syystä koronapandemian aikana Suomessa tuotetaan koronatieta molemmilla kotimaisilla viittomakielellä.

Teoriaosuudessa käsitellään käännösprosessia, kääntäjien osaamista ja käännösstrategioita. Miten käännöstyö viittomakielelle käytännössä tehdään, raportoidaan henkilökohtaisten kokemusten ja rutiinien perusteella.

Tutkimuksen tiedonkeruu tehtiin osittain Think Aloud Protocol -menetelmällä, jonka jälkeen aineistoa analysoitiin tasoanalyysillä ja sisältöanalyysillä. Käännöstiedot ja käännöstaidot olivat analyysin keskipisteessä, mutta käännösprosessia on myös avattu pohdiskelemalla mitä osaamista kääntäjä tarvitse tehtävänsä hoitamiseen. Toinen tiedonkeruu tehtiin havaintopäiväkirjan avulla tämän tutkielman kautta tekemisen aikana, syksystä 2020 syksyyn 2021.

Kääntäjän tarvitsemat taidot suomenruotsalaisen viittomakielen käännöstyössä on tiivistetty Think Aloud Protocol-aineiston perusteella seuraaviin tekijöihin:

Selkeys: Kääntäjä tunnistaa viittaukset, jotka auttavat selventämään viittomakielisen tekstin tietoja.

Analyttinen pohdiskelu: Kääntäjä tietää, mistä hakea lisätietoa, kun tehtävänä on kääntäänsä erilaisia käsitteitä.

Kielitaito: Kääntäjä osaa tunnistaa kohdeyleisölle sopivan kielitason. Ja pystyy välittämään sisällöllinen viesti lähdekielestä kohdekielelle.

Viittoman valintastrategia: Kääntäjä osaa perustella viittomavalintansa ja tuntee sopivia suomenruotsalaisia viittomat sekä tietää mitä (arjen) viittomia voi lainata muista valta-viittomakielistä.

Viittausten käyttöstrategia: Kääntäjä osaa käyttää erilaisia sopivia viittauksia, joita voidaan käyttää viittomatilassa.

Asiasanat: käännösosaaminen, suomenruotsalainen viittomakieli, autoetnografia

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Sign Language Interpreter programme

Author: Lena Wenman

Title: Translation challenges in Finland-Swedish sign language - an autoethnographic study

Number of Pages: 63 and 1 attachment pages

Supervisor(s): Liisa Halkosaari

Commissioned by: The Sign Language Board – Teckenspråksnämnden/Viittomakielen lautakunta

Challenges in translation work into Finland-Swedish Sign Language (FinSSL) are the focus of this autoethnographic study.

FinSSL is a small minority language, and there are a few people who actively work with translations. The Government strives to take minority languages into account, including sign languages, as they serve and provide information to citizens. Therefore, during the corona pandemic, there is production of corona information in Finnish and Finland-Swedish Sign Language.

The theory section describes the translation process, translator competencies and translation strategies. How a translation task into sign language is done in practice is presented, based on personal experiences and routines.

The study's data collection was done partly with a Think Aloud Protocol method, after which the material was analyzed in level analysis and with content analysis. Translation knowledge and skills around the translation were the focus of my analysis, but the translation process has also been reported with reflection on the knowledge the translator needs to handle the assignment. The second data collection was done through an observation journal during the process of the exam study, from autumn 2020 to autumn 2021.

The skills the translator needs for translation work with FinSSL are summarized in the following factors based on the indications I have found in my TAP data:

Clarity: The translator knows reference points, which helps to clarify the information in the sign language text.

Analytical reflection: The translator can identify where more information is needed to solve the task of translating different concepts.

Language level knowledge: The translator can identify an appropriate language level for the target audience. And can convey messages from source language text to target language.

Sign selection strategy: The translator can justify the choices of signs, and knows the appropriate Finland-Swedish signs and which (everyday) signs are suitable to borrow from the majority sign languages.

Reference use strategy: The translator knows different types of suitable references that can be used in the sign language space.

Key words; translation competence, finland-swedish sign language, autoethnography

INNEHÅLL

1	INLEDNING	7
	1.1 Studiens syfte	8
	1.2 Avgränsningar och disposition	9
2	FINLANDSSVENSKT TECKENSPRÅK	10
	2.1 Teckenspråkigas rättigheter till information	11
	2.2 Lagstiftning om teckenspråk	13
	2.3 Statsrådets coronainformation på teckenspråk	14
3	ÖVERSÄTTNINGSSARBETE	16
	3.1 Översättningsprocess inkluderar också översättarens roll	17
	3.2 Översättarens roll	18
	3.3 Översättnings- eller översättarkompetenser	19
	3.4 Översättarens språkstrategi - teckenspråkskompetens	21
	3.5 Översättning till teckenspråk: språkkunskap och terminologi	22
4	TEXTBEARBETNING TILL TECKENSPRÅKIG TEXT	24
	4.1 Coronainformation på finlandssvenskt teckenspråk – omfattning och produktionsprocess	24
	4.2 Teckenspråksglosor – ett sätt att skriva teckenspråk:	27
	4.3 Teckenspråksutrymmet – användning av referenser	29
	4.4 Tydliggörande av myndighetstext	30
5	METOD OCH MATERIAL:	32
	5.1 Autoetnografisk datainsamlingsmetod	33
	5.2 Datainsamlingsmetod 1 – Think Aloud Protocol	33
	5.3 Beskrivning av TAP-genomförande	35

5.4	Datansamlingsmetod 2 – löpande journal anteckningar	36
5.5	Forskningens validitet och reliabilitet.....	38
6	ANALYS OCH RESULTAT	39
6.1	Analysmetoder	39
6.2	Konkret analysprocess	40
6.3	Innehållsanalys resultat – översättningsprocessens utmaningar	45
6.4	Nivå analys resultat – översättarens kompetenser	50
7	SLUTDISKUSSION	54
7.1	Översättarens utmaningar – mina resultat och reflektioner	54
7.2	Kvalitet i teckenspråksöversättning	56
7.3	Fortsatta forskningsmöjligheter	57
	KÄLLOR.....	58

1 INLEDNING

Jag har personligen haft många slag av översättningsuppdrag från texter till finlandssvenskt teckenspråk i flera års tid. Under denna tid har jag fått utveckla både mina språkkunskaper och kunskap om översättningslösningar. Då coronapandemin inleddes i Finland uppstod för mig flera praktiska och språkliga frågor i samband med mina teckenspråksöversättningar för Statsrådets krisinformation – pressmeddelanden för coronainformation. Dessa har jag tagit vara på i valet av ämne för mitt examensarbete.

Jag har i samband med mina teckenspråkstolkstudier önskat fördjupa mig i kvalitetsutveckling för översättningsarbete på finlandssvenskt teckenspråk. Mitt mål är att främja användningen av det finlandssvenska teckenspråket på olika samhällsområden. Mina erfarenheter och praktiska förslag i detta examensarbete kan naturligtvis även appliceras på andra teckenspråk.

Teckenspråksnämnden för de finländska teckenspråken är beställare av examensarbetet. Teckenspråksnämnden publicerade 2015 en handledning om kvalitet i teckenspråkig översättning. Nämnden vill gärna lyfta fram ett ökat medvetande kring användning av teckenspråk och teckenspråkigt material hos myndigheter i Finland samtidigt som det finlandssvenska teckenspråkets situation uppmärksammas.

Tolkbranschens framtid behandlas i en färsk rapport om tolkutbildningens situation samt arbetsmarknaden för tolkar av Rainó och Vik (2020). De menar att behovet av översättningsarbete till teckenspråk kommer öka då myndigheter i Finland påverkas av EU-direktivet om tillgänglig information i digitala tjänster. Ett annat utvecklingsperspektiv är teckenspråkiga och tolkade program i Yles utbud. (Rainó & Vik 2020, 55.)

Jag anser att fler döva tolkar/översättare bör kunna arbeta med översättning till teckenspråk på video. De kan ha nytta av tips och introduktion till översättning till teckenspråk / finlandssvenskt teckenspråk. I tolkutbildningen för teckenspråkstolkar på Humak yrkeshögskola ingår översättningsarbete med en kort kurs. Jag har konstaterat att endast ett fåtal examensarbeten behandlar teckenspråkig översättning. Jag hoppas att mitt examensarbete ska tillföra mer kunskap inom detta ämne.

Jag vill rikta ett varmt och hjärtligt tack till kollegor och kamrater för lärorika diskussioner och kommentarer om översättningsarbete till finlandssvenskt teckenspråk. Det är ett evigt utvecklingsprojekt!

1.1 Studiens syfte

Studiens syfte är att belysa utmaningar i översättningsarbete med myndighetstexter från svenska till finlandssvenskt teckenspråk samt hur översättningskvalitet kan följas upp och utvecklas. Myndighetstexternas innehåll och hur dessa översätts till finlandssvenskt teckenspråk anser jag har en något annan problematik än vid översättning till finskt teckenspråk, då finlandssvenskt teckenspråk inte har en lika stor repertoar av tecken att använda sig av. Det innebär att översättaren får större krav på sig att söka egna lösningar, vilket även Teckenspråksnämnden berört i sin handledning (Teckenspråksnämnden 2015, 14–16).

Lassus (2018) menar att översättaren är i nyckelposition då måltextens formuleringar skapas. Översättaren arbetar inte opåverkat av omgivningen, därför är det intressant att studera också översättarens bakgrund, utbildning och hurdan förhållningssätt översättaren har till källtexterna (Lassus 2018, 2). Översättaren som individ ingår i textproduktionen och därför inverkar också erfarenheter och personliga egenskaper på slutresultatet (Kvarnström 2020, 2).

Enligt Lassus (2018) och Kvarnström (2020) påverkar översättarens person och egna individuella faktorer på översättningsresultatet. Då jag vill studera min egen arbetsprocess har jag varit medveten om att min aktivt pågående roll som översättare kan påverka min möjlighet att samtidigt ur ett utifrånperspektiv granska, studera och få fram olika aspekter av översättningsarbetet.

Jag har på grund av min fleråriga erfarenhet av myndighetsöversättningar till finlandssvenskt teckenspråk och det fåtal verksamma översättare som finns idag, valt att utföra studien som en autoetnografi av min egen erfarenhet och arbetssätt i översättningen av svenska texter till finlandssvenskt teckenspråk.

I autoetnografien granskar jag vilka utmaningar jag upplever finns i översättningsarbete av Statsrådets coronainformation till finlandssvenskt teckenspråk, och relaterar dessa till olika översättningskompetenser. På detta sätt strävar jag till att även få fram vad som kan beaktas för att följa upp en språklig kvalitet och utveckla översättningsarbetet i finlandssvenskt teckenspråk.

1.2 Avgränsningar och disposition

Arbetets avgränsningar: Mitt examensarbete tar upp ett litet område inom teckenspråkstolkutbildningen, översättningskunskap i teckenspråk. Jag har dessutom avgränsat mitt arbete till det specialkunnande jag har inom två minoritetsområden i Finland. Jag fokuserar på översättning från skrivna texter på svenska till finlandssvenskt teckenspråk i min studie.

Majoriteten av översättningsuppdragen till finlandssvenskt teckenspråk i den offentliga sektorn handlar om myndigheternas information till medborgarna. En stor del av mina egna översättningar har varit just myndighetstexter. Jag har på grund av det aktuella och dominerande temat valt att i min datainsamlingsprocess begränsa mig till att endast utnyttja text- och videomaterial från en enda myndighet, Statsrådet. Texterna har beställts för finlandssvensk översättning i samband med information för allmänheten under corona-pandemin.

På grund av tidsbegränsning för arbetet med denna studie har jag även valt att fokusera på processen bakom översättningen i form av en autoetnografisk studie. En målgruppsstudie är inte nu realistiskt möjlig att genomföra inom ramen för mitt examensarbete, även om den skulle kunna tillföra annan information ur ett användarperspektiv.

Studiens disposition: Mitt examensarbete är uppdelat i sju kapitel. I kapitel 2 ger jag en bakgrund till det finlandssvenska teckenspråket och teckenspråkigas språkliga rättigheter för att ge en uppfattning om hurdan ställning teckenspråken har i Finland. Statsrådets teckenspråkiga material och produktionsprocess presenteras även här.

Kapitel 3 utgör teoridelen där teorier kring översättningsprocesser och översättarens roll för översättningens kvalitet presenteras. Jag beskriver även översättningskompetenser, vilka berörs i min egen reflektion av översättarens arbete. Det praktiska arbetet och processen vid översättningen beskriver jag i kapitel 4, där även olika begrepp i teckenspråkstexter redovisas.

Mitt val och motivering av forskningsmetod presenteras i kapitel 5, även hur min datainsamling baserad på egna erfarenheter har gjorts med två olika insamlingsmetoder, vilkas resultat jag sedan redovisar i kapitel 6. Sist följer min slutdiskussion i kapitel 7.

2 FINLANDSSVENSKT TECKENSPRÅK

I detta kapitel presenterar jag finlandssvenska teckenspråkiga som minoritetsgrupp, information på teckenspråk samt statsrådets teckenspråkiga information, med fokus på coronapandemin.

Teckenspråkiga utgör en språklig och kulturell minoritet, på samma sätt som samer och romer. Användningen av teckenspråk i Finland har funnits dokumenterat redan på 1700-talet men teckenspråkgemenskapen etablerades genom den första regelbundna skolundervisningen för döva år 1846. (Språkpolitiskt program 2010, 13.) Skolundervisningen skedde på teckenspråk, vilken till en början var starkt influerat från det svenska teckenspråket genom dövundervisningens grundare Carl Oscar Malm som själv utbildat sig i Sverige (Hoyer 2005, 55). Senare utvecklades teckenspråket till två nationella teckenspråk – finskt och finlandssvenskt teckenspråk. I en inledande period kunde döva barn från finsk- och svensktalande hem undervisas i samma dövskola, således användes tre språk samtidigt i undervisningen, teckenspråk samt skriftlig finska och svenska. (Lindberg 2021, 221–222.) I Finland används idag alltså två olika teckenspråk, det finska och det finlandssvenska teckenspråket. Dessa två är nära besläktade med varandra, liksom båda teckenspråken även är besläktade med det sverigesvenska teckenspråket. (Hoyer 2013, 232; i Andersson-Koski 2015, 13.)

Finlandssvenska döva utgör en minoritet i dubbel bemärkelse, både ur ett finlandssvenskt och ett teckenspråkigt perspektiv. I Finland är finlandssvenska döva en del av dövas gemenskap med en gemensam historia och kultur, samtidigt som det svenska språket och det finlandssvenska är viktiga delar i den finlandssvenska identiteten. (Hedré et al 2005, 119.) Finlandssvenskt teckenspråk är idag ett litet minoritetsspråk med cirka 90 döva språkanvändare (Andersson-Koski 2015, 35). Språket har ett utsatt läge och det finns olika faktorer som påverkar språkförändringar i finlandssvensk teckenspråksanvändning, till exempel hur individen har kontakt med finskt teckenspråk eller en allmän brist på stöd till barns teckenspråksinlärning (Hoyer 2012, 79–80).

Omgivningens talade/skrivna språk har kontakt med och påverkar naturliga teckenspråk, vilket syns på olika sätt menar Hoyer (2012). På teckennivå beskriver Hoyer skillnader mellan det finska och det finlandssvenska teckenspråket, till exempel specifikt egna tecken som inte finns i det andra teckenspråket. Det svenska språket kan också påverka att det används olika munrörelser till ett tecken som finns både i finskt och finlandssvenskt teckenspråk. Översättningslån från svenska finns, liksom initialtecken, där den första bokstaven i ordet används för själva

tecknet. (Hoyer 2012, 20; Hoyer 2005, 56.) Exempel på initialtecken i finlandssvenskt teckenspråk är tecknet för HUR, HYRA och TACK där bokstavsformen i handalfabetet för H respektive T används i kombination med en bestämd artikulation (rörelse). Språkkontakt med andra teckenspråk kan däremot påverka till exempel lexikala inlån, att tecken från andra teckenspråk tas in i det egna teckenspråket. Hoyer menar att relationerna mellan tecknade språk kan påverkas av makt och prestige i användningen, liksom för talade språk. (Hoyer 2012, 21.) Det kan uppstå olika slag av påverkan i det finlandssvenska teckenspråket, med kodväxlingar eller lexikalisk inblandning från finskt teckenspråk. Språkliga variationer finns, och det finns inte en allmän dokumenterad språknorm att följa enligt Hoyer. (2012, 79–80.)

Min uppfattning är att mer resurser för, och en jämförelsevis större tillgång till, finskt teckenspråk alltså kan påverka att bruk av finska tecken lättare kan bli en lösning då finlandssvenskt teckenspråk inte alltid erbjuder tillräcklig lexikalisk bredd. Som översättare bör jag aktivt och medvetet beakta den mångspråkiga kontexten för finlandssvenska döva och hur det finlandssvenska teckenspråket kan stödas i översättningen.

2.1 Teckenspråkigas rättigheter till information

I dagens informationssamhälle är tillgång till information och möjlighet att använda informationsteknologi viktigt i vardagen för medborgaren. För teckenspråkiga döva personer är det ett problem att få information som är tillgänglig. Enligt språkpolitiskt program för teckenspråken (2010) är tillgång till information också en språkfråga. Den som inte hör behöver få information på ett visuellt språk, samtidigt är inte alla döva fullt tvåspråkiga. I Finland finns också ett växande antal döva invandrare med svaga skriftkunskaper i de officiella språken, finska och svenska. Myndigheternas information borde vara och planeras att bli tillgänglig för personer med svaga språkkunskaper och gärna ha teckenspråkig översättning. (Språkpolitiskt program 2010, 58.)

Under den tid jag själv arbetat med teckenspråkiga översättningar i Finland har både språkliga rättigheter och informationstekniska användningsmöjligheter för teckenspråkiga utvecklats på ett positivt sätt. På senaste tiden har särskilt tillgång till teckenspråkig information för döva under coronapandemin tagits upp, både i Finland och globalt. Dövas världsförbund (WFD) och European Union of the Deaf (EUD) har arrangerat webinarier och publicerat uttalanden om rätt till information, genom teckenspråkiga pressmeddelanden eller i tolkade direktsändningar. (WFD 2021, EUD 2021.) I Rönnbergs (2021) studie av döva personers uppfattning om tolkade

myndighetsinformationer i Finland under coronapandemin framkom att de kände sig mer jämställda med information från myndigheterna, men att där gavs mycket nya begrepp som inte tidigare använts bland döva, och som det inte fanns tecken för i finskt teckenspråk. Teckenspråkig information i sociala media, samt på Finlands Dövas förbunds internetsidor och publicerad teckenspråkig information från THL, har gett stöd och förklaringar till den nya information som döva fick genom TV-sändningarna från Statsrådets presskonferenser om coronapandemin. Rönberg konstaterar att döva i Finland anser tolkade och teckenspråkiga nyheter ska bli det nya normala, då viktig information och nyheter därmed ges döva lika fort som till majoritetsbefolkningen. Även finlandssvenska döva önskar få TV-informationssändningar tolkade på sitt teckenspråk. (Rönberg 2021, 39–40.)

Dr Robert Adams och professor Jemina Napier vid Heriot-Watt universitetet i Skottland utförde en studie av dövas upplevelse och förståelse av information om anvisningar och rekommendationer, samt hur mycket coronainformation som gavs på brittiskt teckenspråk, BSL. I studien framkom att brist på tillgänglig hälsoinformation på BSL var ett avgörande problem under pandemin. Olika begrepp skapade förvirring, såsom spridningsfaser och åtföljande begränsningar samt statistik med reproduktionstal (R-siffra) var mycket svåra att förstå. Döva har ofta sökt sig till andra kanaler för att få klagörande information på BSL med förklaringar. Ett flertal hade även önskat möjlighet att ställa frågor, på teckenspråk till en hälsorådgivning, om hälsa relaterat till Covid-19. (Adams & Napier, 2021.)

Teckenspråkiga döva har rätt till information om myndighetsbeslut och anvisningar på sitt eget språk. Kvaliteten på översättningen till teckenspråk måste dock övervakas och garanteras. (Språkpolitiskt program 2010, 50–51.) Teckenspråkig information har alltmer beaktats av myndigheter i Finland. Årets teckenspråkspris 2021 gavs till Statsrådets kommunikationsavdelning, från Finlands Dövas Förbund som ett tack för deras insatser och service för dövas samfund under coronapandemin år 2020 (Kuurojen liitto 2021).

En anpassad och tillgänglig information kräver också att målgruppen för informationen lätt kan hitta den, enligt webbtillgänglighetsanvisningar (Saavutettavuus 2020). Språkrådet i Sverige har nyligen gett ut en rapport om översatt material till teckenspråk och finska på myndigheters webbplatser och hur språkanvändarna upplevde dessa översättningar. I rapporten konstateras att mängden översatta texter utgör en mycket liten del av myndigheternas totala textmängd. Om besökarna till webbplatsen eller den elektroniska tjänsten är beroende av information på sitt eget minoritetsspråk för att genomföra sina ärenden räcker inte antalet översättningar till. I

praktiken är det nödvändigt att ha goda kunskaper i majoritetsspråket, skriven svenska, för att kunna hitta information på webbplatserna. (Larsson & Lyxell 2021, 26.)

Fyra myndigheter ingick i denna undersökning och valdes ut särskilt för att deras information och tjänster riktar sig direkt till medborgaren. På myndigheternas webbplatser har publicerats information på minoritetsspråken svenskt teckenspråk och finska. (Larsson & Lyxell 2021, 12.) Ett citat från rapporten anser jag sammanfattar situationen väl (Larsson & Lyxell 2021, 2);

”Att få information på sitt eget språk innebär att man blir erkänd som språkgrupp. För många medborgare ger den översatta texten bättre förståelse av informationen, vilket underlättar för dem att utföra sina ärenden. Men det krävs också kunskaper i svenska för att utföra ärenden, eftersom endast en bråkdel av informationen är översatt.”

2.2 Lagstiftning om teckenspråk

Finlands grundlag (731/1999), §17, andra stycket nämner teckenspråket; ”Samerna såsom urfolk samt romerna och andra grupper har rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Rättigheterna för dem som använder teckenspråk samt dem som på grund av handikapp behöver tolknings- och översättningshjälp skall tryggas genom lag.”

På Justitieministeriets webbplats anges under sidan ”Teckenspråken” om myndigheternas ansvar enligt den nya teckenspråklagen från år 2015 att; ”...myndigheterna är skyldiga att främja de teckenspråkigas möjligheter att tala och få information på sitt eget språk. Syftet med teckenspråklagen är att öka myndigheternas kännedom om teckenspråken och främja beaktandet av de teckenspråkiga som en språklig och kulturell minoritet.” (Justitieministeriet 2021.) Här är värt att nämna att teckenspråklagen (359/2015) gäller de två nationella teckenspråken i Finland, dvs. det finska och det finlandssvenska teckenspråket. Det är första gången som det finlandssvenska teckenspråket nämns explicit i lagstiftningen.

Språkpolitiskt program för teckenspråken i Finland togs fram av Finlands Dövas Förbund och Forskningscentralen för de inhemska språken för perioden 2010–2015. Programmet påpekar att en god lagstiftning inte garanterar att tillämpningen ska fungera. Myndigheternas tolkning av

lagtexter och brist på resurser är ofta praktiska hinder. (Språkpolitiskt program 2010, 26.) Hoyer (2012) lyfter upp diskussion om språklig kvalitet i samband med det språkpolitiska programmet. Språkkunskapskrav för personal som är i kontakt med teckenspråkiga barn, behörighetskrav och språkkunskapskrav för tolkar vid kontakt med myndigheter och för översättare av officiella dokument är exempel på kvalitetskontroll som borde finnas hos den språkliga servicen (Hoyer 2012, 36).

2.3 Statsrådets coronainformation på teckenspråk

Statsrådet samordnar statsförvaltningens kommunikation för myndighetsinformationen som berör corona-pandemin. Jag vill här med hjälp av Statsrådets riktlinjer för teckenspråkig kommunikation spegla ett allmänt myndighetsförhållande för ministeriernas kommunikation. I riktlinjerna kan även anas vilken typ av information som statsförvaltningen anser skall finnas tillgänglig för teckenspråkiga.

Statsrådet har utarbetat en egen rekommendation om användning av teckenspråk i sin kommunikation. Denna har uppdaterats på webbplatsen och finns både på svenska, finska och med teckenspråkig sammanfattning på finskt teckenspråk. (VNK, 2021.)

Kommunikationsavdelningen vid Statsrådets kansli ansvarar för produktionen av information på Statsrådets webbplats. Statsrådets kommunikationschef har förklarat vilka riktlinjer de har för vilken information som skall översättas/tolkas för teckenspråk; ”I princip beställs en översättning till finlandssvenskt teckenspråk av alla viktiga meddelanden, som har publicerats i samband med coronapresskonferenser. Dessa presskonferenser har också blivit tolkade till finskt teckenspråk. Alla statsrådets meddelanden översätts på svenska, och en stor del också på engelska.” (Sierilä, 2021.) Vad som anses vara viktigt meddelande preciseras inte närmare. Jag antar att det är sådan information som räknas till kriskommunikation. I Statsrådets anvisning för användning av de inhemska teckenspråken nämns nedanstående situationer;

”Statsrådet rekommenderar att informationsmöten tolkas åtminstone till finskt teckenspråk då det är fråga om:

- en krissituation som gäller medborgarna
- storolyckor
- eventuella terrordåd
- undantagstillstånd på grund av klimat, elnät eller motsvarande orsaker

- en sådan reform som statsrådet inlett eller beslutat om som har betydande inverkan på medborgarnas vardag, i synnerhet vardagen för dem som använder teckenspråk
- statsrådets viktigaste informationsmöten som gäller regeringens verksamhet, till exempel regeringsbildning och eventuella ändringar i regeringsbasen.”

Vidare nämns även det finlandssvenska teckenspråket: ”Av informationsmötets innehåll ska göras ett sammandrag på finlandssvenskt teckenspråk som publiceras efter mötet. Beroende på situationen ska man dock överväga att tolka informationsmötet till de båda inhemska teckenspråken. Det som talas vid informationsmötet ska dessutom textas till finska i videoinspelningen. Sammandraget på finlandssvenskt teckenspråk ska textas till svenska.” (Statsrådets rekommendation 2021.)

Statsrådet har en skild webbsida som hanterar och publicerar information om coronaviruset i Finland. Denna hittas under huvudrubriken ”Aktuellt”. Där finns en egen sida ”Information om coronaviruset” För att hitta material på andra språk än finska, engelska och svenska måste man längre ned på sidan klicka på rubriken: ”Flerspråkigt material om coronaviruset”. Då öppnas en undersida med följande text; ”Här publiceras regeringens pressmeddelanden på nordsamiska, enaresamiska, skoltsamiska, estniska, ryska, somaliska och arabiska.” Där anges att länkar till teckenspråkig information finns; men det meddelas även att ”teckenspråkig information endast publiceras i samband med regeringens presskonferenser”. (Statsrådet 2021.) Statsrådets coronainformation som publiceras på teckenspråk anser jag dock fått en bättre synlighet, när det i nederdelen på Statsrådets coronainformation-webbsida tydligt finns en ruta med information om tillgängligt material på andra (minoritets-) språk.

3 ÖVERSÄTTNINGSGÄRBE

Jag presenterar i detta kapitel först kort översättningsprocessen i allmänhet samt hur översättarens roll i processen kan beskrivas enligt översättarkompetens och översättarsociologi.

Jag utgår från ett teckenspråkigt perspektiv både för min autoetnografi, beskrivningen av översättningsprocesser, samt översättarens roll och det teoretiska materialet. Mitt fokus ligger på översättningsgärbe från en skriven text till ett teckenspråk.

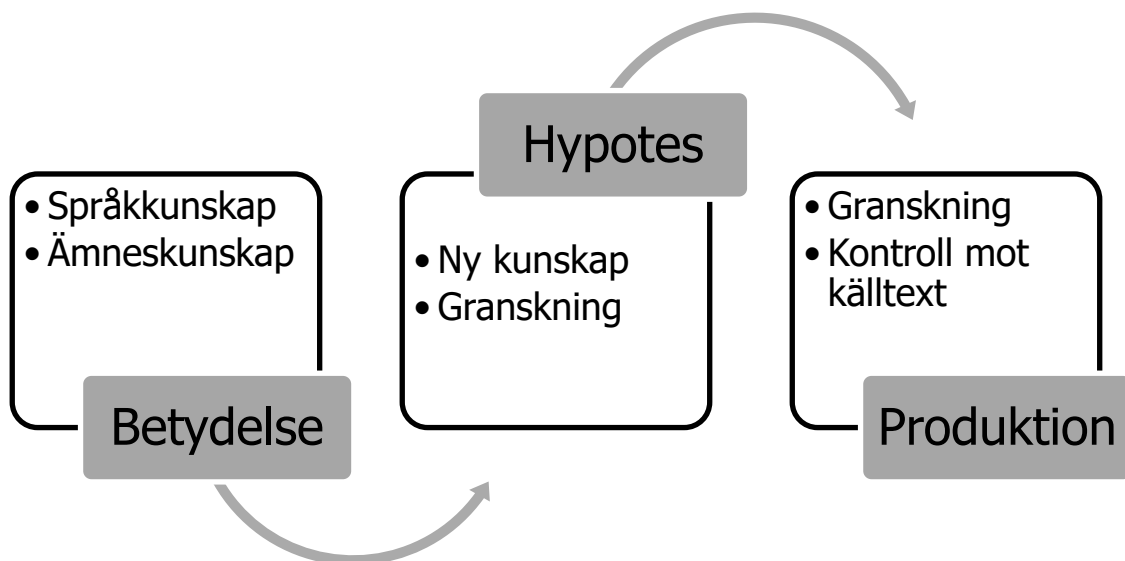
Skillnaden mellan talade och tecknade språk återfinns främst i uppbyggnaden och uttryckssättet, den oralt-auditiva respektive den visuellt-spatiala formen (Baker 2016, 11–12). Tecknade språk har också en viss sekventialitet där satser följer på satser, men tecknen kan till skillnad mot ord uttryckas samtidigt - simultant. Manuella tecken och icke-manuella signaler utförs samtidigt, och dessutom kan tecken utföras i olika riktningar och positioner i teckenrummet. (Bergman 2006, 18.)

För att lite påvisa teckenspråksöversättningens utmaningar tar jag med exempel från teckenspråkstolkningens process. Forskning kring tolkning i teckenspråk innefattar bland annat hur tolken utnyttjar sina minneskapaciteter och resursanvändningen under tolkningstillfället. Nilsson (1997) ger en översikt av flera studier, inklusive Cokelys modell från år 1992, där tolkens process för översättning mellan språken och den kognitiva belastningen beskrivs. Samma modell används ännu idag i min egen tolkutbildning, vilket visar att den fungerar. Ingram (1985) påvisade att då en tolk utför simultantolkning mellan talat språk och ett tecknat språk betyder det att hjärnans kapacitet belastas mer då mycket skall kodas om mellan två olika modaliteter, informationen måste omorganiseras och en större enhet måste hållas i hjärnans arbetsminne. (Nilsson 1997, 97–98.) Isham och Lane (1994) diskuterar simultankapaciteten hos tolkar, då det innebär att tolken samtidigt lyssnar/ser på den som talar/tecknar – det vill säga producenten av källspråket – och tolken simultant producerar, med en viss fördröjning, en översättning i tal/tecken, alltså tolkning till det språk som tolkens kund använder; målspråket. Tolken inväntar minst en hel sats innan tolkningen påbörjas för att kunna förstå innehållet. Det väsentliga är att en tvåspråkig kognition fungerar hos tolken, för att ta in och bearbeta betydelseöversättningar. Förståelsen är central här, de har liksom Cokely (1992) tydligt lyft fram att tolkning inte kan ske om tolken inte förstår källspråket och källtexten. att källspråket måste förstås innan en tolkning till målspråket kan produceras. (Nilsson 1997, 76; 88; 97.)

Min studie behandlar här inte en (simultan) teckenspråkstolkning utan endast översättning från svenskspråkig text (källspråk) till finlandssvenskt teckenspråk (målspråk). Textspråket och teckenspråket uttrycks dock båda i olika modaliteter, som ett skrivet och ett tecknat språk.

3.1 Översättningsprocess inkluderar också översättarens roll

I allmänhet består översättningsprocessen för skriftliga texter av översättarens inledande bearbetning av textmaterialet, en första tolkning, därefter inhämtning av kunskap för att bearbeta översättningen, och slutligen en produktion av översättning enligt Giles (1995) sekvensmodell. Vik-Tuominen beskriver enligt denna modell hur översättarens uppfattning och beslutsprocess fungerar medan översättningsbearbetningen pågår. Först sker förståelse av källtextens betydelse med hjälp av den egna språk- och ämneskunskapen, därefter följer eventuellt tilläggsbehov för kunskapsbas genom sökning av kunskap samt skapande av hypotes med översättningsförslag tills målspråksproduktion kan ske inklusive granskningar att översättningen stämmer mot källtexten. (Vik-Tuominen 2006, 27.)

Figur 1. Illustration av Giles sekventiella modell enligt Vik-Tuominen

Volkova (2014) beskriver en annan slags modell, där översättningsprocessen ses som en kommunikativ (tolknings-)strategi. Hon menar att det ger bättre flexibilitet med en intersektionell modell där översättaren/tolken för sitt uppdrag, översättningen, snabbt granskar vilka kompetensfaktorer och behov som utpekas som viktiga, både på textnivå, kommunikativ nivå och

diskursnivå. Översättaren gör beslut på varje nivå, och skapar för arbetsprocessen egna mikrostrategier på textnivån och makrostrategier på diskurs- och kommunikativ nivå. Översättaren gör analys av situationen både före översättningen, och av resultatet efter översättningen. Men dessutom under översättningen görs analytiska sökningar efter varianter på översättningslösningar. Modellen ger möjlighet att inte bara se på själva källtexten, utan också inkludera översättarens förståelse och anpassning till hur översättningen bäst fungerar i den omgivande diskursen och vad som passar in i planerade kommunikativa strategier. Det kan hjälpa översättaren både att definiera översättningssvårigheter och hitta möjliga lösningar. (Volkova 2014.) Jag anser den här modellens tanke om översättningen som en del i kommunikationen också ger en god beskrivning och förståelse av hur översättaren arbetar i kontakt med andra och mot omvärlden.

3.2 Översättarens roll

Översättarens roll vid översättningen är viktig då översättaren påverkar formuleringarna i måltexten menar Lassus (2018). Att studera översättaren som person är relativt nytt, forskningsområdet översättarforskning som utgår från översättaren själv introducerades år 2009 (Kvarnström 2020, 17). Översättningssociologi däremot betonar översättarens relationer till andra och undersöker dem som aktörer i översättningsprocessen. Det finns många faktorer som påverkar översättarens val i arbetsprocessen, till exempel översättarens bakgrund och utbildning, villkoren för översättningsuppgiften, och översättarens förståelse för sin uppgift. (Lassus 2018.)

Nordman (2009) beskriver översättarens roll inom översättningsforskningen som en förmedlare från källtext till måltext. Översättaren är då mitt emellan sändaren och mottagaren i kommunikationen men är sällan en helt neutral part - en relation finns till arbetet och materialets innehåll. Översättarens lojalitetskänsla kan här uttryckas som en slags identifiering i förhållande till texten, textens mottagare och främst till den institution (myndighet) som beställer (producerar) översättningen. (Nordman 2009, 207–208.) Engagemanget och motivationen i arbetet kan alltså påverkas av hurdan känsla översättaren har för innehållet, mottagaren eller beställaren av översättningen. Professionella översättare har mer erfarenhet i att hantera information och söka kunskap om omvärlden vilket hjälper i förståelse och bearbetning av källtexten (Kivilehto 2013, 44). Vik-Tuovinen menar å sin sida att professionell tolkning utförs utgående från situationella faktorer, och baseras på tolkens egenskaper och kunskaper samtidigt som normer för tolkning beaktas (Vik-Tuovinen 2006, 313).

3.3 Översättnings- eller översättarkompetenser

Jag vill här lyfta fram översättarens roll och översättarens personliga påverkan i översättningsprocessen och översättarens betydelse för översättningens kvalitet. Nedan följer ett exempel på hur översättarens kompetenser kan beskrivas.

En spansk forskargrupp vid Universitat Autònoma de Barcelona har sedan 1997 studerat översättningskompetenser och utarbetat en modell; ”Process in the Acquisition of Translation Competence and Evaluation” eller PACTE (PACTE 2003). Forskargruppen anser att översättaren ska ha både kunnande och vetande, och att dessa fördelas lika mellan de olika delkompetenserna. Kivilehto (2013) beskriver dessa delkompetenser och modellen utförligt i sin avhandling där flera aspekter presenteras och jämförs mot andra modeller. PACTE-modellen tar upp fem delkompetenser; kompetens i två språk, extralingvistisk kompetens, kunskap om översättning och instrumentell kompetens samt strategisk kompetens vilken anses viktigast då översättaren genom denna har kontroll över processen. I modellen har därför strategisk kompetens fått en större plats, i mitten. (Kivilehto 2013, 41.)

Översättaren kan för sitt uppdrag bedöma vilken form av insats och vilka resurser som behövs, då utnyttjas den strategiska kompetensen för att hantera uppdraget - att klara av arbetet samt uppfylla de krav på tid och kvalitet som finns. Översättarens förmåga att samarbeta och förhandla, hans kompetens att agera i en process med flera aktörer, ingår dock inte i modellen. Översättningskompetensens viktigaste del är ändå att kunna hantera texter på olika språk. (Kivilehto 2013, 43–44.) Jag anser att PACTE-modellen fungerar väl och ger förståelse för vad som krävs av en översättare på ett överskådligt sätt.

Figur 2. Modell för översättningskompetens (efter PACTE 2009), Kivilehto 2013

Översättarens kompetens att planera sitt arbete och analysera situationen, enligt den egna personen och arbetsuppdragets relation till inre kompetenser samt enligt yttre krav på anpassning till uppdragsgivarens kommunikativa miljö, ingår inte här som i den tidigare beskrivna modellen av Volkova. Lipsanen (2017) har studerat flera modeller för översättnings- och översättarkompetenser. Hon bekräftar även att strategisk kompetens eller överföringskompetens tydligt framkommer som den viktigaste delkompetensen för översättaren, då den påverkar förmågan att planera, organisera samt lösa problem i översättningen. Vidare noterar Lipsanen att översättaren behöver vara medveten om textuella och kulturella drag och kunna samarbeta. (Lipsanen 2017, 22.)

För att en översättare ska behärska sina ämnesområden kan det krävas även annat än lingvistisk utbildning. Det behövs bred allmänbildning och nyfikenhet på omvärlden. Enligt PACTE innebär instrumentell kompetens att översättaren kan söka information och använda informationstekniska hjälpmedel. (Kivilehto 2013, 41.) Vehmas-Lehto (2002) menar dock att kunskaper i informationssökning kanske är den viktigaste kompetensen eftersom ingen kan veta allt (Kvarnström 2020, 26–27).

Jag anser dock att man för teckenspråkiga översättares del även borde betona den extralingvistiska kompetensen, där både sak- och kulturkompetens ingår, vilket även Lipsanen (2017) påpekar; att kultur- och kommunikationskompetens kan innebära att känna till ett språks kulturella drag, vilket innebär att ha en sociolingvistisk kännedom (Lipsanen 2017, 15).

I följande stycke går jag närmare in på kunskap om översättning och kompetens i två språk. Jag strävar efter att visa på vilka utmaningar teckenspråket kan innebära för teckenspråksöversättaren.

3.4 Översättarens språkstrategi - teckenspråkskompetens

I tolknings- och översättningsarbetet är inte syftet att utföra en ord-för-ord översättning (Isham 1985, i Nilsson 1997, 108). Hoyer (2012) har konstaterat att översättningar mellan språk sällan kan göras ord-för-ord; eller ett-till-ett. I teckenspråk finns flera olika varierade slag av tecken som kan fungera på många sätt i relation till varandra, de kan modifieras och då förändras den information som kan ingå i själva tecknet. Här kan man jämföra med användningen av till exempel plural- och genitivändelser eller prepositioner i svenska språket. (Hoyer 2012, 93.) Hoyer (2012) ger även exempel på hur språk kan vara olika strukturerade och använda olika sätt att uttrycka rumsliga förhållanden. Indoeuropeiska språk använder prepositioner medan ett finsk-ugriskt språk uttrycker samma sak genom kasusändelser. Teckenspråksforskning visar att rumsliga förhållanden uttrycks främst genom produktiva tecken eller med lokalisering av tecknet i utrymmet framför tecknaren. Hoyer menar att dessa morfosyntaktiska metoder och även icke-manuella element hör till de funktioner och betydelser som inte har direkta lexikala motsvarigheter i talade språk. (Hoyer 2012, 98.)

Hoyer (2012) diskuterar behovet av en gemensam allmänspråklig form för tecknade språk i samband med en döv översättningsnorm som Stone (2009) granskat gällande brittiskt teckenspråk (BSL) i media. En gemensam språklig form skulle avses att fungera och förstås av alla språkanvändare och användas i situationer som inte innebär kontaktdialoger ansikte-mot-ansikte. Sådana situationer är till exempel teckenspråksanvändning i digitala media och i TV. Översättningsnormen har kommit ur tvåspråkiga dövas tradition att stöda döva med svagare kunskap i det skrivna språket med omformning och översättning till teckenspråk. Stone menar bland annat att den teckenspråkiga publiken då tilltalas mer direkt, och att prosodiska markörer används på samma sätt i ”monologer” med kameran vid videoproduktioner som i en ”normal”

teckenspråkig dialog. Hoyer för också fram Teckenspråksnämndens arbete för en standardiserad form i det finska teckenspråket (Hoyer 2012, 46–47), men frågar sig om det finns möjlighet till en likadan konsensus om det finlandssvenska teckenspråket då det finns en stor variation bland språkanvändarna (Hoyer 2012, 80).

En jämförelse av mina egna erfarenheter från tolkning och översättning till finlandssvenskt teckenspråk stämmer in på beskrivningen av tolkning i *International Sign. Lexikonet* kan då vara begränsat, men i stället utnyttjas desto mer olika grammatiska möjligheter med referenser genom bland annat de tecknade verbens lokalisering och modifiering av riktningar i teckenrummet (Hoyer 2012, 101). Kauppi (2016) beskriver det finlandssvenska teckenspråkets särdrag i sitt examensarbete som riktar sig till tolkar som vill fördjupa sina kunskaper i finlandssvenskt teckenspråk. Skillnader i tecknens semantiska betydelse och påverkan av olika omgivande majoritetsspråk syns i det finlandssvenska teckenspråket, men även att svenskt och finskt teckenspråk har påverkat språkbruket. Kunskaper i flera talade och tecknade språk är därför till stor praktisk nytta för en tolk som träffar på finlandssvenska döva. (Kauppi 2016, 8–10.)

3.5 Översättning till teckenspråk: språkkunskap och terminologi

Finlands Dövas Förbund har beskrivit översättning till finlandssvenskt och finskt teckenspråk på sin webbplats under rubriken ”Om översättning”. Där anges att ”en stor del av översättningarna till teckenspråk görs utifrån en skriven text. Översättaren har som mål att producera en översättning som **till betydelsen** motsvarar källtexten så bra som möjligt.” (min markering) (Finlands Dövas Förbund, 2021.) Den teckenspråkiga personen som ser på den teckenspråkiga översättningens video skall alltså förstå innehållet rätt, få samma budskap som i källtextens innehåll. I översättningshandledningen tas upp problematik med kulturanpassning; ”Det kan betyda att metaforer, liknelser och vardagliga uttryck måste granskas och anpassas till teckenspråket” (Teckenspråksnämnden 2015, 5–6). Kunskap om språkanpassning innebär alltså att översättaren också behöver insikter och kännedom om kultur i både källspråk och målspråk.

Vik-Tuominen (2006) menar att tolkens allmänkunskap och kunskap om kommunikationsstrukturer stöder tolken på ett allmänt plan, men tolken kan behöva höja sin kunskapsnivå för att kunna analysera och förstå källtexten, där facktermer kan utgöra en utmaning. Vik-Tuominen lyfter fram att yrkesverksamma tolkar betonar vikten av att behärska terminologin då förberedelsestid ofta är begränsad medan Gile (1995) menar att tolken kan välja mellan kunskap om ämnet eller terminologin i förberedelsen för sitt uppdrag. Tolken behöver gärna också veta

aktuella facktermer som förekommer, i branschen och i massmedia. Kunskap om terminologi och termbildning är till nytta och stöd för tolken. (Vik-Tuominen 2006, 72–74) Ehrnebo (2018) varnar för att samhällstermer på svenska kan vara svåra att överföra till andra språk och andra kulturer när det inte finns motsvarande begrepp i målspråket. Hon nämner att översättningslån är ett vanligt ordbildningssätt när översättaren måste skapa en egen motsvarighet. En ordagrann översättning fungerar inte alltid, och då kan innebörden, begreppets definition användas för att skapa en översättningsmotsvarighet vilket också kan ge bättre tydlighet och information. För minoritetsspråks utveckling och bevarande anser Ehrnebo att ett systematiskt terminologiarbete måste finnas, för att stöda en användbar terminologi för centrala områden i samhället. (Ehrnebo 2018)

Hoyer (2012) förklarar att det handlar om kunskap om språktypologiska skillnader i teckenspråk då ord i källspråket och tecken i målspråket inte har direkta motsvarigheter, vilket beror på att språken kodar information på olika sätt. Som ett exempel på detta använder tecknade språk mycket avbildande tecken, så kallade ikoniska tecken. Dessa ikoniska tecken innehåller (kodar) mycket spatial information. (Hoyer 2012, 94–95.)

Avbildande (ikoniska) tecken visar till exempel en rörelse eller ett sätt att hantera något objekt. I de här avbildande tecknen är det svårt att direkt avgränsa informationen – i stället inkluderas många olika aspekter i ett och samma tecknat uttryck. Hoyer beskriver ett exempel på ett avbildande tecken, ordet: ÖPPNA som på teckenspråk kan inkluderas i själva tecknet som visar vilket objekt som verbet ”bearbetar”. Som i följande exempel: ÖPPNA-TIDNINGEN, ÖPPNA-DÖRREN, ÖPPNA-UPP, ÖPPNA-SINNEN. Det går alltså inte att endast översätta ordet ÖPPNA till teckenspråk utan att först veta vad för konkret eller abstrakt föremål som öppnas. (Hoyer 2012, 93.)

Problematiken med översättning till finlandssvenskt teckenspråk beskrivs i Teckenspråksnämndens (2015) handledning om översättning till teckenspråk då språkets interna variationer är stora. I teckenspråket kan finlandssvenska meningsbyggnader och finlandssvensk kultur synas som inlånat material i tecknen. (Teckenspråksnämnden 2015, 15–16.) ”Det är inte bara språken som är olika utan också kulturerna skiljer sig från varandra – vilket syns i översättningen. För att göra en bra översättning måste man ha goda kunskaper i såväl källspråk som målspråk.” Dövas Förbund rekommenderar att teckenspråkiga översättningar görs av nativa språkbrukare. (Finlands Dövas Förbund, 2021.)

4 TEXTBEARBETNING TILL TECKENSPRÅKIG TEXT

I detta kapitel presenteras processen då jag bearbetar en text som skall översättas till finlandssvenskt teckenspråk. Jag beskriver den praktiska processen och hur språkbehandlingen i min översättning från svenska till finlandssvenskt teckenspråk ser ut, då jag förbereder materialet som jag använder vid videoinspelningen av översättningen. Jag tar även upp och förtydligar vad som avses med teckenspråksglosor, referensanvändning och tydligt språkbruk i samband med min översättningsprocess.

I mitt fall då jag arbetar med coronainformationen till finlandssvenskt teckenspråk är det alltid en svenskspråkig skriftlig text som jag får i uppdrag att översätta. Det är inte fråga om att skapa ett sammandrag som bygger på den finska teckenspråkiga tolkningen av informationsmötet. En stor mängd av mina översättningsuppdrag i coronainformationen från Statsrådet är pressmeddelanden från Social och Hälsovårdsministeriet. Pressmeddelandena är en sammanfattning av den information som förmedlats på statsrådets presskonferenser. Från sommaren 2021 publiceras de på Institutet för hälsa och välfärds egen webbplats.

4.1 Coronainformation på finlandssvenskt teckenspråk – omfattning och produktionsprocess

Spellistan med finlandssvenskt teckenspråk på Youtube har namnet ”Statsrådets information om coronaviruset på finlandssvenskt teckenspråk”. En direkt länk till spellistan finns här: (<https://youtube.com/playlist?list=PLbR0oH-F5gDVKtEQeonBovYct96hD6CiV>) I denna spellista har den 29 september 2021 sammanlagt 152 videor lagts upp. De första 6 videoklippen publicerades alla den 23 mars 2020 med information från Statsrådets pressmeddelande den 12, 16, 17, 18, 19 och 20 mars. Som jämförelse kan nämnas att i Statsrådets egen Youtube-spellista i med direktsända teckenspråkstolkade presskonferenser på finskt teckenspråk finns den 29 september 2021 totalt 115 videor. Den första videon från direktsändning med tolk lades upp den 27 februari 2020.

Flera videor med finlandssvensk teckenspråkig översättning producerades våren 2020 i en relativt hög takt, då de publicerades en kort tid efter att det skriftliga (svenskspråkiga) pressmeddelandet publicerats – ofta inom 24 – 48 timmar. Översättningsproduktionens tid och rutin har förändrats för mig, i takt med Statsrådets egen publicering av textmaterialet samt tidsfönstret för översändning till firman som ansvarar för den teckenspråkiga produktionen. Under våren

samt hösten år 2021 har produktionsprocessen, från det muntliga informationstillfället tills en finlandssvensk teckenspråksvideo finns färdig, ungefärligt följt denna modell:

Varje torsdag publiceras eller redogörs för den aktuella coronasituationen. Även andra presskonferenser kan hållas under veckan. Därefter publiceras en sammanfattning på svenska i form av pressmeddelande på fredagen på Statsrådets webbsida för coronainformation.

Följande veckas måndag förmedlas material som Statsrådets kommunikationsavdelning vill få översatt till finlandssvenskt teckenspråk. Materialet e-postas till den av Statsrådet anlitade mediafirman för teckenspråksproduktioner. Från mediafirman sänds texterna därefter till översättaren som anlitas för uppdraget i fråga, i detta fall (oftast) till mig.

För mig som översättare har detta arbetsuppdrag en kort deadline. Bearbetningen av källmaterialet, själva översättningsprocessen till teckenspråk samt inspelning av översatt teckenspråkstext till en video får i medeltal ta högst 48 timmar enligt den överenskommelse jag har med mediafirman för uppdraget. Det gäller då för en normal mängd textmaterial, som kan vara mellan 1–4 A4-sidor text. I mitt eget fall innebär en A4-sida text mellan en timme till tre timmars arbetstid, beroende på innehållet och hur mycket informationssökning som krävs, för tecken, betydelser eller för att kontakta andra personer för konsultation om teckenlösningar.

Inför inspelningen åtgår tid för övning, och för konkret tekniskt arbete med ljus, kamera samt textprompter. I allmänhet betyder för mig en A4-sida svensk text en cirka 4 – 5 minuter lång inspelning på teckenspråk. Om inspelningen utförs i mediafirmans studio finns all teknik och belysning där färdigt uppställt, och jag kan utföra inspelningen av min översättning på en gång. Då jag själv monterar utrustningen för en inspelning tar arbetet från start till slut i genomsnitt 1,5 timme. Efteråt överförs videomaterialet digitalt till mediafirman, som editerar videomaterialet med bakgrund, tillför undertexter samt kvalitetsgranskar videons bild och ljus före leverans till beställaren, Statsrådet.

Orsaken till att jag har utfört videoinspelningar på egen hand för dessa teckenspråksöversättningar är också coronapandemin och myndigheternas önskemål att så mycket som möjligt kunna utföra arbete på distans, i hemmet.

Med den här produktionsprocessen tar det (ungefär) två dygn innan en färdig teckenspråksvideo levereras till den ansvariga vid Statsrådets kommunikationsavdelning, vilken i sin tur granskar och efter godkännande för över videon till uppladdning i spellistan på Youtube. Den färdiga

videon publiceras offentligt samma veckas onsdag eller torsdag om allt sker inom en normal tidsram för produktionen.

De olika stegen i mitt eget sätt att hantera och använda olika hjälpmedel i arbetet beskrivs nedan. Andra teckenspråksöversättare kan använda något varierande arbetssätt, och har eller använder olika resurser i arbetet. Jag utgår här specifikt från arbetet med coronainformation-översättningarna för Statsrådet, och från den erfarenhet jag har från dessa översättningar.

Beskrivning av min bearbetningsprocess; (svensk källtext -> teckenspråkig text för inspelning).

- a) **Ta emot källmaterialet - källtexten för arbetsuppdraget.** Aktivt läsa genom texten, kontrollera om jag förstår orden, deras betydelse, textens innehåll, och budskapet. Markera sådant jag är osäker på.
- b) **För ”svåra” ord söka efter förtydligande alternativ eller synonymer.** Jag försöker välja bland alternativa sätt att förklara ordet, och ta det som jag uppskattar kan förstås av de allra flesta i målgruppen för översättningen. Ordlistor, ordböcker, synonymlexikon, även Wikipedia kan ge tips på ordanvändning och förklaringar. Kollegial kontakt med andra kan behövas, även med experter, som Språkrådgivningen vid Dövas Förbund, för frågor om tecken och betydelser.
- c) **Granska Teckenlexikon på nätet för teckenvarianter till ord.** Jag söker ofta både i svenskt/finskt/finlandssvenskt teckenspråk för jämförelser av tecken, till exempel om det inte finns färdiga allmänt använda finlandssvenska tecken, måste jag välja ut vilket tecken som kan passa i kontexten. Här kan det bli en avvägning för mig att välja om en förklaring eller en beskrivning av ordets innehåll ska göras, och om en finsk teckenmot svarighet kan förstås eller faktiskt är mer vanligt som ett inlån i finlandssvenskt teckenspråk.
- d) **Pröva på framförande av texten.** Jag återberättar innehållet på teckenspråk; då testar jag att logiken i teckenspråket fungerar och att jag kan se helheten. För varje stycke tecknar jag texten för mig själv och prövar olika lösningar på teckenspråk.
- e) **Skapa ett skilt word-dokument med översättning i form av teckenspråkstext.** Här skriver jag innehållet från källtexten uppdelat i skilda stycken och mellanrubriker, på det sätt som de tecknas; i form av teckenglosor.
- f) **Granska informationens innehållsordning.** I varje stycke ser jag till att informationen följer en teckenspråkig modell; ”När, Var, Vem, Vad”. Detta är en etablerad norm för

nyhetsberättande och informativt narrativ stil på teckenspråk som fungerar väl för den här formen av text som jag översätter.

- g) **Se till att följa en aktiv stil i texten.** I allmänhet följer jag en aktiv textstil i teckenspråk där narrativet utgår från den agerandes perspektiv. Skrivna informativa texter från myndigheter kan ofta ha en passiv meningsbyggnad. Då ser jag över texten och ändrar passiva satsers till aktiva.
- h) **Granska referensmarkeringar och teckenrörelser.** Här innebär det att jag ser över den teckenspråkiga textens markeringar för PEK- en särskild pekning eller rörelse avseende objekt som refereras till (en grupp eller en händelse i tid) och för jämförelser, då något till exempel minskar eller ökar. Pekningen visar kanske ett samband mellan två objekt, eller skall göra en nedåt/uppåtgående rörelse vilket jag skriver ut i min teckenspråkstext.
- i) **Gå genom hela teckenspråkstexten och jämföra den mot källtexten.** Jag gör till sist en slutlig granskning, att inget har utelämnats eller blivit på fel plats i förhållande till kontexten. Namn och siffror kontrolleras särskilt, att de inte i misstag blivit ändrade under textbearbetningen. Efter detta skede är min översättningstext klar att användas för framställningen – då jag spelar in min översättning på video.

4.2 Teckenspråksglosor – ett sätt att skriva teckenspråk:

Som hjälp på vägen till en teckenspråkstext (en tecknad video) använder jag mig av skrivna teckenspråksglosor som beskriver hur jag skall framföra teckenspråkstexten vid inspelningen. Det är svårt att minnas en längre text utantill. Den glossade texten använder jag sedan på en prompter, en textmatningsapplikation på min dator, som visar texten i en lämplig takt för mitt teckenspråksframförande.

Att överföra teckenspråk till skrift kallar man för att annotera eller transkribera och den text som skrivs för annotationer eller transkriptioner (Lyxell 2009, 6). I annoteringskonventionerna för svenskt teckenspråk beskriver Mesch (2015) att då man skriver ned i text vad en person uttrycker i en teckenspråkssats, används teckenspråkiga glosor i texten. Att göra annotationer används främst i teckenspråksforskningsarbete med annoteringsverktyget ELAN. Ibland kan ordet ”glossa” förekomma för begreppet ”att skriva teckenspråksglosor”. (Mesch 2015, 19.)

Teckenspråkslexikon kan ange rätt form för glosan om man är osäker på detta. Svenskt teckenspråkslexikon och SUVI för finskt och finlandssvenskt teckenspråk är de två nätbaserade teckenspråkslexikon jag själv använder i mitt översättningsarbete till finlandssvenskt teckenspråk. Mesch och Wallin (2015) menar att en teckenspråksglosa fungerar som en etikett på ett tecken, den fungerar inte som en översättning. Glosan visar bara på tecknets grundläggande betydelse. Kontexten i meningen eller stycket styr sedan betydelsen i sammanhanget. Glosorna skrivs med versaler, i sin grundform och utan tempusböjning. Pekningar i olika former som riktas bort från den person som tecknar, kan också skrivas som glosa med ordet PEK. (Mesch & Wallin 2015, 34–35; 37.)

I mina glossningar – skrivarbetet med översättningar från svenska till teckenspråkstext - kan jag alltså själv ange att en pekning skall göras **mot** en person, eller en organisation, så att detta betonas i meningen eller satsen. Då förtydligar jag att nästa pekning refererar till denna person/organisation. Alternativt kan pekningen vara mot flera händelser eller personer, då skriver jag i glosan; PEK-DE. Några exempel av översättningstext med mina glossningar visas här nedan från Statsrådets information den 14.9.2021. Mer om referenser eller pekningar beskrivs i följande stycke om Teckenspråksutrymmet och användning av referenser.

” Nu folk mer och mer % - större grupp personer färdig full vaccin, betyder mindre arbete sköta personer sjuk corona, PY om ändå få-smitta corona mycket mindre risk allvarlig corona-sjuk. Arbete söka-hitta personer syfte PI snabb tid hitta personer DE happ risk corona-smitta – PY olika åtgärder fokus PEK-de situation märka hög risk corona kan sprida-vidare.”

”social- och hälsovårdsministeriet uppdaterat nationella strategi SYFTE testning + spåra covid-19: Där säga nu arbete fortsättning göra corona-testning ska första hand riktas personer → (3):

- 1) DE happ risk exponeras-corona smitta-risk,*
- 2) Personer HA-INTE vaccin – de ha symtom eventuell corona*
- 3) personer DE HA vaccin men ändå allvarlig corona-smitta risk”*

” Ansvar kommuner följa lag, måste sköta corona-testa py söka-hitta risk corona-smitta. Arbete resurs stöd distrikt sjukvård – PEK koordinera arbete THL, Institutet för hälsa och välfärd. ”

4.3 Teckenspråksutrymmet – användning av referenser

Teckenspråkets modalitet innebär att det går att utnyttja olika platser i teckenutrymmet; var tecknaren kan nå med sina armar, framför sig och från midjan upp till något över huvudet (Baker 2016, 2; Ahlgren & Bergman 2006, 47). En riktning eller position som representerar någon eller något man pratar om kallas i litteraturen ”referensmärkt riktning” eller ”locus” (Ahlgren & Bergman 2006, 48). I narrativa berättelser på teckenspråk används referensmärkningar med blick eller pekningar inom teckenrummet, och därmed skapas för mottagaren ett slags mental scen där personer och föremål föreställs befinna sig på olika avstånd och höjd i förhållande till varandra. Ett liknande sätt att använda teckenrummet är typiskt för deskriptiva texter, dvs. olika sorters beskrivningar, förklaringar, nyhetsuppläsningar, föreläsningar o.s.v. Den tecknande gör då också referensmärkning i olika riktningar för de företeelser texten tar upp. Praktiskt taget vad som helst kan representeras av en sådan riktning: grupper, språk, tidpunkter, ämnen, mer eller mindre abstrakta företeelser. Pronominella pekningar, verb och andra tecken kan anpassas till referensmärkta riktningar och visa vad den tecknande syftar på. (Ahlgren & Bergman 2006, 50–51.) Referensmärkningar och riktade verb använder jag själv ofta i mina översättningar, då det inte fungerar att bokstavera olika personers och organisationers namn upprepade gånger.

Att själv som tecknare ”överta” eller representera en annan person, det vill säga konceptualisering av en tänkt händelse vilken påverkar en annan varelse, genom att visa detta med/på sin egen kropp kallas för ”surrogat blend” i teckenspråkslingvistik. Även föremål kan sägas representera någonting annat, ett objekt eller en plats och utgör då också surrogat. (Liddell 2003, 153–154.) Surrogat blend använder jag ofta i samband med att jag i den teckenspråkiga texten uttalar mig ”som” en person vars kommentar återges eller citeras i källtexten. Så görs det också i talade/skrivna språk, då talaren själv imiterar eller återger vad en annan person eller levande varelse har sagt eller gjort.

Vid längre satser är det bra att hålla fast vid huvudregler för teckenspråk, där (adverbiella) tidsangivelser i allmänhet inleder satsen eftersom teckenspråk uttrycker tempus på annat sätt än talade/skrivna språk (Napier et al 2010, 43–44). Napier et al menar att man skapar en visuell kronologisk beskrivning av ämnet. Det betyder att efter tidsangivelsen följer platsinformation, subjekt, och så handlingen. Detta har även professionella teckenspråksöversättaren Tommy Rangsjö beskrivit som sin arbetsprincip, då han angriper sina översättningsuppdrag. Han menar det i teckenspråk är viktigt att skapa en ram, där publiken vet vem som agerar, vad som sker

och när. (Rangsjö 2021) Denna satsstruktur har jag även funnit i äldre teckenspråksforskning och undervisningsmaterial. (KC 1985, 78)

Siltaloppi (2016) har fokuserat på användning av olika slags bojar i finlandssvenskt teckenspråk och hur de används i olika sammanhang. Diskursen är viktig för förståelsen av teckenspråkstexten, att mottagaren (tittaren) skall uppfatta den korrekt och kunna följa med i det som framförs. Bojarna kan förtydliga olika delar eller enheter i en teckenspråkstext, och hjälpa tittaren/publiken att förstå hurdan sammanhang texten har. Som stöd för publikens minne för vad budskapet är och vilka delar som diskursen omfattar, kan tecknaren till exempel använda markering med/på fingrarna, så kallade bojar, som stöd till teckenspråkstexten, och då tydliggöra relationer mellan olika referenser i teckenrummet.

Att utföra vissa markeringar på den passiva handens fingrar i en viss ordning under teckenspråkstexten kallas för ”listboj”. Normalt kan en tecknare använda upp till 8 listbojar med en hand, efter detta måste en rörelse göras i det numerära tecknet. Listbojen är vanligast förekommande i teckenspråken. Det finns flera andra sätt att markera bojar med - som underlättar att till exempel förtydliga vilket objekt som beskrivs eller vilken person som har sagt vad. (Siltaloppi 2016, 60—63.) Riitta Vivolin-Karén granskade i sin magisteruppsats olika översättningsstrategier för webbtexter på teckenspråk, och konstaterade att användningen av surrogat blend, tokens (referenser i teckenutrymmet) och bojar i texten stärker förståelsen betydligt (Vivolin-Karén 2010, 3).

4.4 Tydliggörande av myndighetstext

Enligt förvaltningslagen (RP 72/2002) ska myndigheter använda ett sakligt, klart och begripligt språk. ”Ett gott myndighetsspråk främjar demokrati, öppen förvaltning och tillgången till tjänster” (UKM 2014). Institutet för de inhemska språken beskriver på sin webbplats; ”Klarspråk står för myndighetstexter som är skrivna på ett språk som är tydligt och begripligt för de avsedda mottagarna, dvs. ett vardat och enkelt språk med okomplicerad meningsbyggnad och klara samband mellan meningarna.” (Språkinstitutet 2021.) I skrivhandledningen ”Klarspråk i kommunen” står att passiva satskonstruktioner ska undvikas så långt möjligt. Aktiva konstruktioner ger alltid ett tydligare innehåll, och subjektet nämns som den som utför handlingen. (Somardahl 2012, 29.)

I teckenspråket föredrar jag använda en S-V-O ordföljd, och därmed uttrycka direkt vem som är den agerande parten i en teckenspråkig påståendesats. Passiva satskonstruktioner förknippar jag ofta med myndighetsspråk. Skrivhandledningen påpekar dock att översättning från finska till svenska kan ge problem då finskans passiva satser och substantiverade verb är vanliga, men inte används på samma sätt i svenska. På svenska är det bättre att skriva ut subjekt och aktiva verb tydligt i meningarna. (Sommardahl 2012, 31.)

5 METOD OCH MATERIAL:

Vilken metod och design som väljs för en forskningsstudie hänger samman med vilket syfte studien har, vad man vill undersöka. Om man vill kartlägga en objektiv verklighet och mäta förekomster så lämpar sig en kvantitativ metod. Om det handlar om ett fåtal enheter som undersöks på djupet med observation eller intervju, så används en kvalitativ metod. Kvalitativa metoder är öppna och flexibla och ger möjlighet att skapa ny kunskap och få djupare förståelse. När man vill utgå från primärdata, direkt från källan, är en intensiv kvalitativ design för undersökningen bäst. (Jakobsen 2012, 24–26.)

Jag har valt att göra en kvalitativ studie med fenomenologisk ansats, då jag vill få fram och beskriva kunskap utgående från mina egna erfarenheter – där data samlas in genom egna observationer av egna upplevelser i översättningsarbetet. Eneroth (1984) menar att den kvalitativa metoden söker ett begrepp utifrån gjorda observationer som beskriver den verklighet som undersöks. Då byggs kunskap genom att från konstaterade unika kvaliteter induktivt sluta sig till ett allmängiltigt begrepp. (Eneroth 1984, 50.) Fenomenologisk ansats kan ses som ett förhållningssätt som vill göra de undersökta fenomenen rättvisa, att forskningen ska tala utifrån det undersökta utan att sortera detta enligt teorier eller andra sätt (Bengtsson 1994, 20).

Bengtsson (1994) tar fasta på att den moderna fenomenologin är en erfarenhetsfilosofi. Grundläggande för fenomenologin är att ett fenomen kan ses, och tolkas, ur betraktarens eget individuella perspektiv. Han tar även upp kritiken mot fenomenologin, gällande att det insamlade forskningsmaterialet bara kan uttryckas av den enskilda personen som undersöks. Därför är det svårt för en forskare att vara neutral då forskaren själv filtrerar materialet och tolkar det genom sin egen förförståelse. Materialet bearbetas därmed på ett hermeneutiskt sätt, och blir inte troget ursprunget. Hermeneutiken har i sig en önskan att göra det undersökta begripligt med forskarens förförståelse som utgångspunkt. (Bengtsson 1994, 19; 22–23.)

Halkosaari (2021) nämner att det teckenspråkiga översättningsarbetet utgör ett mycket snävt verksamhetsområde i Finland (Halkosaari 2021). Ett fåtal personer verkar inom arbetsbranschen, och jag konstaterar även att finlandssvenskt teckenspråk är ett litet språk, med ett mycket litet antal aktiva översättare, som gör det kan vara svårt att hitta personer till olika arbetsuppdrag (Kotus 2010, 6). Det gör att mina egna erfarenheter kan vara svåra att applicera till en större grupp.

5.1 Autoetnografisk datainsamlingsmetod

Min egen erfarenhet från översättningsuppgifter där textmaterial översätts till finlandssvenskt teckenspråk ligger i fokus för min studie. Autoetnografi ser jag därför som en lämplig introspektiv metod där jag genom självreflektion kan lyfta fram och studera den kunskap som mina personliga erfarenheter har skapat under en längre tid. Autoetnografi erkänner och värderar forskarens relation till andra och använder självreflektion för att förstå möten mellan självet och samhället, det enskilda och det generella samt det personliga och det politiska (Adams, Ellis & Jones 2015, 1 - 2). Autoetnografi utgår alltså från forskaren själv. Det viktiga är att få fram en specifik kunskap vilket också Adams et al menar på; ”Autoetnografi är en kvalitativ metod som erbjuder nyanserad, komplex och specifik kunskap relaterat till mer individuella erfarenheter och relationer, snarare än allmän information om stora grupper av människor.” (Adams, Ellis & Jones 2015, 21.)

Jag undersöker mig själv och min översättningsprocess genom att betrakta och reflektera över tidigare utförda översättningsarbeten, och samlar in reflektionerna på två sätt. Dels med think-aloud protocol, TAP. Dels genom en journal i ett word-dokument, där jag antecknat observationer kring översättningsarbetet. Journalen fördes under en längre tidsperiod, från november 2020 till september 2021. Genom att nyttja flera datainsamlingsmetoder får jag möjlighet att jämföra fler data och skapa en fylligare beskrivning av erfarenheterna från mitt eget översättningsarbete.

5.2 Datainsamlingsmetod 1 – Think Aloud Protocol

Jag har valt att för min huvudsakliga datainsamling använda självobservation och använda mig av Think Aloud Protocol, TAP, som metod. Eneroth (1984) beskriver att en självobservation innebär insamlande av data på sinnensnivå, av personens konkreta upplevelser. Forskaren studerar sig själv som ett ”undersökningsfall”. Forskaren observerar sina egna uttryck och beteenden men försöker samtidigt hålla distans, till exempel genom att främst återkalla en situation i minnet. Det kan minska påverkan av andra känslor och andra tankar som inte hör till det specifika ämnet som undersöks. Ett viktigt krav är att både observerade och registrerade data beskrivs nog så att utomstående kan förstå hur forskaren registrerat sina sinnesdata. (Eneroth 1984, 91; 110–112.)

Think Aloud (TA) metoden är en processororienterad forskningsmetod som används inom olika arbetsfält där man vill studera arbets- och beslutsprocesser, till exempel inom hälsovård och pedagogik, och den är vanlig inom översättningsstudier enligt Alves (2003). Fonteyn et al beskriver metoden som användbar för att få fram vilken information som en individ fokuserar på och hur den informationen byggs upp under en problemlösnings-uppgift. Med hänvisning till Ericsson och Simon (1984) menar man att den kognitiva processen går att beskriva verbalt, den mänskliga kognitiva processen handlar om att processa information och att information som just har inhämtats och som man i ögonblicket fokuserar på kan direkt vara tillgänglig som muntliga data genom Think Aloud-metoden. (Fonteyn et al 1993, 430–431.)

I TAP processen försöker jag först återuppleva tidigare översättningsuppgifter och hur jag bearbetat materialet. Under reflektionstillfället uppmärksammade jag mina tankar och upplevelser av översättningsprocesser så fort de dök upp. Tankarna skrevs sedan ned i text, som sedan utgjorde data för min undersökningsanalys.

För att hjälpa mig minnas egna tidigare arbeten, det vill säga att få stimulans för mitt minne av översättningsprocesser vid tidigare översättningsuppgifter, använde jag mig av måltexter (färdiga teckenspråksvideon) med respektive källtexter samt de bearbetade översatta skrivna texter med teckenspråksglosor. Den bearbetade översatta texten har jag formulerat i teckenspråksatser, med lexikala teckenspråksord samt mina egna beskrivningar av hur jag vid inspelning av video skall markera något objekt eller bokstavera ett ord, minnas ett nytt sätt att beskriva ett begrepp med mera. Med hjälp av den bearbetade teckenspråkstexten kan översättningsproblematik och egna anmärkningar till översättningar spåras, vilket jag menat även stöder mitt minne av hur arbetsprocessen påverkade mig och vilka lösningar som jag använde i översättningen.

Att använda video som stöd för minnet är vanligt i ”stimulated recall”-intervjumetoden för datainsamlingar vid undersökningar om tänkande och lärande, där syftet bland annat är att åstadkomma reflektioner och processförståelse. Haglund (2003) påpekar att den information som kommer fram genom stimulated recall är mer detaljerad än om man använder ett frågeformulär med text. Metoden kan dock inte menas locka fram ett exakt minne från en viss tidpunkt, minnen av hur tankarna och beslutsprocessen löpt just då hos personen som är inspelad på videon, utan det skapar snarare en insiktsfull retrospektiv tankebearbetning av de egna tankeprocesserna. Därför är metoden oftast använd då man ”intresserar sig för en enskild människas tänkande.” (Haglund 2003, 153–154.)

5.3 Beskrivning av TAP-genomförande

Jag valde ut 5 teckenspråksvideor som material för elicitering, eller som stimulans för minnet, vid TAP-genomförandet. Dessa videor har publicerats på Statsrådets spellista på Youtube, vilken administreras av Statsrådets informationsavdelning. Jag valde först slumpmässigt ut videoklipp under tidsperioden april 2020 – september 2021, med fördelning av tre videor från år 2020 och två videor från år 2021. Jag valde videoklipp mellan sådana vars tidslängd var mellan 2 – 5 minuter, som är vanligt förekommande i videolistan. Denna tidslängd ansåg jag vara en hanterlig filmlängd för granskning och anteckningar. Videoklippen är från år 2020: 6 april, 12 juni, 31 augusti samt år 2021: 22 februari och 15 september. En förteckning av dessa videon med direkta länkar till Youtube återfinns i bilaga 1.

Vid granskningen spelade jag upp varje video var för sig på min dator, i normal eller något under normal hastighet. Genast då jag fick en tanke kring tecknandet, översättningsarbetet, teckenlösningen eller arbetssituationen då videon gjordes så pausades videon. Jag skrev ned tankarna som väcktes kring översättningsvideon, oavsett vad de handlade om. Anteckningarna fördes för varje videofilm på ett skilt word-dokument i min dator.

Därefter granskade jag även den ursprungstext (källtext) och den bearbetade text för inspelningen för varje översättningsvideo, vilka finns i min arbetsmapp på min privata dator. De tankar som uppstod vid textgranskningarna antecknades också i ett skilt stycke i samma word-dokument som användes vid videogranskningen.

Jag ger här nedan exempel på satser från källtext och bearbetad teckenspråksöversättning text: Ord som skrivs med versaler fungerar som påminnelser om vilket tecken alternativ eller betoning som jag skall minnas i teckenspråkssatsen.

(27.8.2020) Källtext: ” De smittor som har konstaterats i Finland härstammar både från Finland och från utlandet. Smittkällorna härstammar från flera olika länder, och en del av dessa smittor har lett till nya smittor och smittkedjor. ”

Bearbetad teckenspråksöversättningstext: ”*Finland personer sjuk hitta, få smitta happ börja både Finland py utland. Sjuk smitta start före olika länder, några smitta påverka nya smitta, py kedja andra personer sjuk.*”

(10.9.2021) Källtext: ”Rapporten motiverar varför framtidens krishantering kräver investeringar i hälsa och hållbar utveckling och föreslår nya sätt att tänka på hälsan och dess bakgrundsfaktorer utifrån de lärdomar som dragits av pandemin.”

Bearbetad teckenspråksöversättningstext: ” *Rapporten PEK berättar motivera varför KRIS hantera framtid betyda kräver investeringar hälsa PY utveckling hållbar - rapport föreslår nya sätt tänka hur vad hälsa py vad faktorer finns bakgrund, följa PANDEMI hopp få erfarenheter lära.*”

Med tanke på att jag har tillgång till källtexter och bearbetade översättningstexter från en längre tidsperiod kan jag också få möjlighet till att granska och söka efter förändringar i sättet att skriva teckenspråkstext.

5.4 Datainsamlingsmetod 2 – löpande journal anteckningar

Dokumentation från observationer är viktigt för en etnografisk studie. Dokumentationen hjälper att granska och se exakt vad man har sett eller upplevt, och redogöra för det, senare när data-materialet ska bearbetas. Det blir också ett sätt för forskaren att redogöra för vad hen har observerat utifrån som en betraktare - eller om forskaren själv deltagit i en aktivitet som deltagare, en så kallad deltagande observation. Observationerna kan fokuseras på ett tema, men de bör inte begränsas för mycket på förhand, så att man inte missar det som senare kan visa sig vara av betydelse. (Alm 2016, 7–9.)

Jag valde att även samla in data från mina upplevelser och erfarenheter av översättningsarbete genom en journal med anteckningar, från oktober 2020 fram till och med september 2021. Anteckningarna har förts i ett löpande word-dokument på min egen dator. Totalt blev det 4,5 sidor text.

Observationerna som jag gjorde inleddes i samband med att jag funderade över mitt tema för examensarbetet. Då började jag skriva ned olika upplevelser och diskussioner som jag fört med andra i samband med översättningsuppdrag. Jag har även noterat egna tankar som väckts i samband med diskussionerna. Varje notering har märkts med datum. Jag har i fri form skrivit ner mina tankar och observationer av mitt arbetssätt och egna upplevelser kring översättningsprocessen och vad som känts utmanande i arbetet med översättningar till teckenspråk. Både kortare och längre anteckningar skrevs ned. Eftersom översättningsuppdragen inte utförs regelbundet

och det inte alltid uppstod någon fundering kring arbetet eller översättningslösningar, blev det inte regelbundna anteckningar i journalen.

Parallellt med journalen har jag arbetat med insamling av teorier och litteratur för mitt examensarbete, och även vid litteratursökningar haft stöd av mina noteringar i journalen för att söka på olika ord eller frågeställningar. På detta sätt har jag också haft nytta av journalen under denna studieprocess. Däremot har teorier och litteratur inte direkt påverkat mina anteckningar. Jag har funnit kopplingar till språk och identitet, tankar kring språkkontakter som påverkar översättningsarbetet. I anteckningstexten återfinns framför allt olika noteringar kring källtextens diskurs, funderingar kring val av tecken för olika uttryck, bearbetning av teckenspråksglossor till översättningstext och egen förändring av arbetssättet i textbearbetning. Till exempel min egen språkbakgrund och fördelar med döva personer som översättare till teckenspråk. Nedan visas några exempel av dessa anteckningar;

(18.10.2020) ”...finns en diskussion att det är bättre med döva har modersmål nivå teckenspråk som tolkar myndighet info – t ex corona information, nödsituation information mm - men, hur fungerar det med översättning? Är det samma sak, eller mer viktigt att döv översättare har stark språknivå i textspråket. Hur lösa situation med förståelse av källtexten?”

(10.3.2021) ”Svåra svenskaord eller byråkratspråk som känns svårt att greppa för mig själv, försöker jag nå ut till andra som arbetar med översättning, döva som är bra på det ”område” jag ska översätta inom, och ber dem om tips eller förslag på teckenspråkiga lösningar.”

(13.2.2021) ” Diskuterade olika stilar och typ av glossor (text som används vid videoinspelning som stöd för teckenaktören). Jag har i början använt mycket ren svensk text och vid inspelningstillfället i huvudet översatt till teckenspråk. Numera bearbetar jag texterna mer, sitter och omformar till teckenspråk och skriver om ordningen och sätter in särskilda glossor som ”PEK-DE” eller ett helt begrepp till tidsförklaring ”PERIOD X-TILL-X” som uttrycks olika i teckenspråk jämfört med skriftspråk”

I den löpande journaltexten finns tydliga hänvisningar till diskussioner med andra personer eller egna diskussioner som jag fört med mig själv, som reflektioner över arbetet eller teckenspråksuttryck.

I kapitel 6 presenterar jag analysprocessen och hur det insamlade datamaterialet har bearbetats.

5.5 Forskningens validitet och reliabilitet

Eneroth (1984) fokuserar på kvalitativa metoder. Han menar att gällande kvalitativa metoder gäller att en forskningsmetods trovärdighet, dess reliabilitet, bestäms av dels vem som använder metoden, dels om den är flexibel och om den tar fram varierande typer av data. Reliabiliteten gäller också datainsamlandet, då insamlandet påverkas av vem som utför det. Samspelet mellan metoden och användaren av metoden ger resultaten. Detta är typiskt för den kvalitativa metoden. Den kräver att forskaren redogör för resultaten, hur metoden använts och hur forskaren själv relaterar till metoden. (Eneroth 1984, 60.) Jag beskriver därför noggrant vilka material som jag använder i min datainsamlingsprocess. Jag presenterar min analysmetod och visar hur jag bearbetat data i min analys.

Att tydligt redovisa det teoretiska perspektivet och den relevanta delen av insamlad empiri samt redovisa data tillsammans med beskrivning av forskarens egen förförståelse stärker forskningens intersubjektivitet enligt Eneroth (1984, 69). Jag relaterar därför mina data från olika insamlingstillfällen mot varandra samt jämför dem mot andra texter som behandlar mitt undersökningsområde. Då ger jag möjlighet till utomstående personer att granska mitt material, skapa en uppfattning om hur jag kommit fram till mina resultat. Mina egna tankar och reflektioner kring processen, material, källspråk och målspråk beskriver jag utifrån mitt eget perspektiv. Hur mina tankar och lärdomar kan tas till vara, och vara andra till nytta, är en tolkningsfråga för läsaren att bedöma.

Inom översättningsarbete till finlandssvenskt teckenspråk är det ett mycket lågt antal aktiva personer, som mer eller mindre regelbundet utför uppgifter inom detta arbetsområde. Då anser jag det alltför svårt att göra en större undersökning med datainsamling och jämförande studie. Ur en forskningsetisk synvinkel är risken att enskilda personer alltför lätt skulle identifieras.

6 ANALYS OCH RESULTAT

Resultatet från innehållsanalysen prövar jag att koppla till Giles sekventiella modell som presenterades i kapitel 3.1. I figur 3 ger jag min uppfattning om var kategorierna och grupperna placerar sig längs med själva översättningsprocessen. Jag lyfter fram det som jag ser som utmaningar och krav på kompetenser enligt den visuella modell jag skapat i figur 3. Innehållet i figuren beskrivs närmare i stycke 6.2.

I stycke 6.3. redovisar jag närmare vad jag identifierat som gemensamma faktorer på meningsanalys nivå / påståendeanalys och textanalys i mina data av TAP. I figur 4 ger jag en sammanfattning av dem, även här indelat enligt Giles översättningsprocess modell med reception – överföring – produktion, baserat på presentation av Vik-Tuominen (2006, 27). Jag valde att här tolka begreppet ”reception” som översättarens (mitt) mottagande/bearbetning av materialet - källtexten.

Jag redovisar även nivåanalysen från mina journalnoteringar, vilka samlats under en längre tidsperiod. Där redovisar jag för vilka likheter och olikheter som framkommer, i jämförelse mot resultaten av TAP-analysen. Jag tar även upp övriga observationer kring översättningsarbetet som kan kopplas till yttre eller inre påverkansfaktorer.

6.1 Analysmetoder

Analysen av mina insamlade data har bearbetats i två delar, först på två olika sätt med materialet från TAP metoden - med nivåanalyser samt innehållsanalys - och sedan med en analytisk genomgång av innehållet i journalanteckningarna. Datamaterialet i journal har bearbetats på ungefär samma sätt som vid innehållsanalysen av TAP-datamaterialet. Jag har medvetet sökt i datamaterialet efter information som berör översättningsarbetet och utmaningarna i arbetet.

Jag har följt Fonteyn et al (1993) beskrivna TAP-analysprocess som använder tre nivåer i analysen. TAP-datamaterialet har alltså även bearbetats med en innehållsanalys. I innehållsanalysen och nivåanalysen har jag fokuserat på det som sker och uppstår i det konkreta översättningsarbetet från källtextens mottagande tills video med teckenspråksöversättningen är inspelad.

En undersökningsanalys (TAP-analys) görs i flera steg; först en meningsanalys, därefter en påståendeanalys och sist en textanalys. Meningsanalysen ser på meningsnivå vilka ord som hör

till det praktiska utförandet, kopplat till arbetsuppgiften. Dessa markeras enligt lämpliga nyckelord. Därefter grupperas nyckelorden i olika kategorier. Påståendeanalysen ser å sin sida på hurdana slag av påståenden som görs i meningarna, om de konnoterar någonting, indikerar eller visar på orsakssamband. I textanalysen granskas större textstycken, i syfte att få en helhetsbild. Där menas att en helhetsbeskrivning av arbetsprocessen lyfts fram med reflektioner, resonemang under problemlösningen/arbetsuppgiften. Ofta sker själva arbetsprocessen i olika steg, med instudering av situationen eller informationen, därefter val av åtgärd, en egen förklaring till åtgärden, samt sist en sammanfattning eller värdering av resultatet. (Fonteyn et al 1993, 435–439.)

6.2 Konkret analysprocess

Jag granskade TAP-texterna i varje dokument från videogranskningen i tre steg, på meningsnivå, påståendenivå och textnivå. Det betydde att jag läste igenom de skilda texterna flera gånger och markerade med olika färgkoder på meningar med direkta kommentarer om översättning, därefter sökte jag påståenden som indikerade något hinder och sist efter större satser som kommenterade översättningen ur helhetsperspektiv.

För att kunna hantera mina data och skapa en översikt, beslutade jag att använda mig av Excel. Jag skapade därför skilda dokument i Excel för menings-, påstående- och textnivå-analys, och förde in där vad jag fann om dessa meningar, påståendesatser och textresonemang i TAP-datamaterialet. I Excel-dokumentet satte jag in satserna under varandra i en enda kolumn. Därpå gjorde jag ännu en genomläsning i datamaterialet. Jag sökte gemensamma mönster i de skilda satserna. Sedan kopierade jag dem från den första kolumn till följande kolumn och gjorde en gruppering av innehållet enligt de gemensamma nämnare som jag hittade. Då jag var nöjd med grupperingen i kolumn nummer två, prövade jag att skapa lämpliga etiketter eller beskrivning av gruppens tema och skrev in dessa i kolumn nummer tre.

Jag utgick här från att söka det som indikerar eller påvisar översättnings- eller översättarkompetenser. På detta sätt genomförde jag en systematisk genomgång av mina TAP-data. Jag kunde granska mina olika nivåer i analysen, jämföra likheter och skillnader mellan grupperna och om etiketterna samt beskrivning av tema för kompetenser stämde överens med innehållet i gruppdata. På detta sätt ansåg jag att det fungerade väl att få översikt av datamaterialet inom meningsnivå-, påståendenivå och textnivå-kategorin.

Som exempel från analysen återges här nedan ett utdrag från meningsnivå-analys i mitt Excel dokument med de tre kolumnerna: rubrikerna beskriver innehållet och analysnivå per kolumn.

TAP analys nivågranskning	Sammanställning	
Meningsnivå från 5 video : innehåll - utpeka till uppgift	Grupperingar (enligt ett gemensamt tema)	Indikationer på kompetens: (etikett -beskrivning av grupptemat)
Olika sätt att framföra texten – allmän nivå (information) respektive från en person (uttalande) påverkar rytm/stil	Lugn teckentakt (på grund av yttre påverkan eller inre påverkan)?	Framförandet får stöd av rutin, kan anpassas på olika nivåer/informativ-narrativ/, använda extra minnestöd teckenval glosstext
Nya ord skapa betydelsetecken – inte direkt-översätta sammansatt ord.	Regelbundet sätt att uttrycka information på – skapa rutin på översättning	
Osäkert om tecken räcker för översättning innehåll – betydelse tillräcklig (korrekt tecken, förstår målgruppen?) – förklara vad ekonomiska svårigheter kan betyda (konkurs för vem).	Olika sätt att framföra texten – allmän nivå (information) respektive från en person (uttalande) påverkar rytm/stil	
Olika ord och begrepp som handlar om företag och privatekonomi, ex företagssanering upplevdes svårt att direkt översätta, blev mer en förklarande översättning	Ett tecken kan betyda många saker, då behöver komma ihåg en korrekt munrörelse skriver jag ut det tydligt (i gloss texten	
Ett tecken kan betyda många saker, då behöver komma ihåg en korrekt munrörelse skriver jag ut det tydligt (i gloss texten		

Vid genomläsningen observerade jag dessutom återkommande kommentarer kring problematik om språkliga lösningar, om översättarens osäkerhet för innehållstolkning (betydelsetolkning), beskrivning av processen för utveckling av nya tecken, om rytm och tydlighet i teckenspråkproduktionen. Jag har här därför även utfört en innehållsanalys av mina TAP-data, och jag genomförde den så att jag markerade sådana ord och satser som jag uppfattade innehöll information med en betydelse för översättningsarbetet, eller om översättarens roll i arbetet. Jag har

med hjälp av färgkodningar i texten också delat in mina data enligt vad slag av kommentar/innehåll de olika informationsbitarna innehöll. Exempel på dessa färgkodningar visas i bild 1.

Därefter grupperade jag textbitarna enligt deras färgkod i ett nytt dokument (se bild 2). Här har jag fått söka på nytt efter gemensamma mönster i de olika grupperna. Sist försökte jag hitta lämpliga sammanfattande etiketter på grupperna. På liknande sätt behandlade jag journaltexten.

Jag använde mig i detta skede också av Excel-dokument, där jag grupperade och kategoriserade datamaterialet enligt de olika färgkoderna i TAP-dokumentet, och skapade rubriker för kategorierna. Jag använde mig av kolumner där jag först satte in en kategoris data i en kolumn per Excel sida. Därefter läste jag genom en kategori åt gången och sökte efter mönster i de olika data, informationsbitarna. Sedan satte jag i kolumnen bredvid data från första kolumnen i grupper. Så här fick jag lättare en översikt, och kunde pröva mig fram till om jag hittade rätt gemensam nämnare i dessa undergrupper, alltså vilka gemensamma faktorer jag kunde hitta.

Med detta arbetssätt har jag kunnat få fram olika kvaliteter; som i sig ger olika aspekter av det som studeras. Eneroth (1984) nämner att detta är en systematisering av data som vanligtvis beskrivs i samband med grounded-theory metoden, med vars hjälp forskaren vill kartlägga en företeelse. (Eneroth 1984, 144–146.) Här menas att data sammanfattas på tre olika nivåer. Sammanfattningen är nödvändig för att skapa en överblick av en omfattande empiri, och lyfta upp data på en allmängiltig nivå (Eneroth 1984, 141).

Då jag här kunnat samla mina tankar i text – som ett hanterligt konkret datamaterial – av det som annars är immateriellt, har jag fått fram en visuell helhet av det jag ofta tänker på i samband med översättningsarbetet. Här ger jag tre exempel av meningar i anteckningar från mina TAP samt exempel av innehållsanalysen i form av skärmbild (bild 1).

- *Tidsperspektiven, tidsperioder och markering av nuläget känns bättre när handen står stilla (tidboj), i stället för att upprepa pekning på tid(vecka).*
- *En bättre användning av rollbyte och tidsperspektiv kan ge tydligare förståelse för en process och **vem som ansvarar för olika delar i processen.***
- *Ett tecken kan betyda många saker, då behöver komma ihåg en korrekt munrörelse skriver jag ut det tydligt (vid glosor för teckenspråkstexten)*

Kategorierna fick därför följande etiketter; *Lingvistisk kunskap, Terminologi - teckenspråkslösningar, Teckenutrymmet - referenser, Granskning källtext – målttext, Studio teknik och framförande.* (se bild 2)

Bild 2: Skärmbild av gruppering från TAP texter data, samt kategoriseringar

En yttre faktor fick en skild rubrik, ”kontakt med Språkrådgivning” - i samband med hjälp och stöd i arbetet med teckenspråkslösningar och alternativ till översättning. Jag hänförde senare denna faktor till gruppen Lingvistisk kunskap. Där inkluderar jag faktorer som omfattar till

exempel då översättaren måste kunna söka information och söka hjälp i förståelsen av källtexten och hur översättaren bäst hittar motsvarighet i måltexten.

6.3 Innehållsanalys resultat – översättningsprocessens utmaningar

Här ger jag först nedan en beskrivning av vad jag fann för mönster eller gemensamma nämnare inom kategorierna av innehållsanalysen och vilka etiketter som jag gav till grupperna enligt de här mönstren. Jag ger också några exempel från mina data från TAP-analysen.

Då jag med Excel-dokumentet grupperade och analyserade datainnehållet inom varje kategori kunde jag urskilja gemensamma nämnare utifrån vilka jag skapade undergrupper med egna etiketter. Jag prövade sedan att hänföra dem till platser i översättningsprocessen där jag ansåg att kategorin och grupperna bäst passade in, kopplat till var i processen som kategori och grupper (oftast) återfinns.

I figur 3 gör jag en visuell sammanfattning av mitt resultat. I figuren återfinns etiketterna på undergrupperna som understrukna ord i den löpande texten nedan. Kategorierna däremot återfinns inom de blå rutorna kring varje fas inom översättningsprocessen. Jag beskriver närmare här mitt resultat och hur jag kopplar in de olika grupperna till översättningsprocessens huvuddelar enligt Giles sekventiella modell.

6.3.1 Betydelse

Vid betydelse-fasen behandlas källtexten, innehållet granskas och översättningsstrategier används. Här är det lingvistisk kunskap som prioriteras. Förståelse av källtexten behövs innan översättningen görs. En osäkerhet i förståelsen av källtexten gör också översättningen blir osäker liksom Cokely (1992) samt Isham och Lane (1994) poängterar i Nilsson (1997).

Jag konstaterade att många av mina data behandlade grammatik i teckenspråk och olika betydelser för begrepp och teckenlösningar för dem. Jag gjorde grupperingar av data inom kategorin Lingvistisk kunskap och hittade gemensamma nämnare, utifrån dessa skapade jag gruppetiketter. Etiketten samt det gemensamma inom gruppen sammanfattar jag här; (etiketten är understruken)

- Teckenspråkssyntax med innebörden att kunskap om teckenspråkets satsbyggnad är viktig.

- Söka en lösning – ska begreppet förklaras eller översättas, kanske det lönar sig söka hjälp och få fram olika alternativ.
- Att förstå ord är viktigt, för osäkerhet påverkar arbetet.
- Den teckenspråkiga syntaxen och textens diskurs blir tydligare med stöd i form av markeringar.
- Källspråkets textstil är informativ och har upprepande innehåll från myndigheter.

Några utdrag får utgöra exempel på mina data i TAP; ”*Återuppbyggnad är abstrakt*”, ”*hur det ska tecknas, i det här sammanhanget*”, ”*vad är S – V - O funktionerna och finns det bisatser*”

6.3.2 Hypotes

Under hypotes-fasen uppgör översättaren ett förslag till lösning för översättningen, men översättaren granskar också om förslaget – hypotesen - fungerar och stämmer. I översättningsarbetet görs också jämförelser, sökningar av termer och tidigare översättningslösningar. Om mer ämneskunskap behövs för att lösa översättningen, måste information också hämtas in från olika källor. (Vik-Tuominen 2006, 27.) Översättaren har därmed en stor nytta av tidigare översättningar och erfarenhet från dessa i översättningslösningarna. Under mitt översättningsarbete granskar jag översättningarna, och teckenspråkssatserna. I översättningen kan en egen terminologi från olika fackområden stöda mycket i mitt arbete på ett minoritetsspråk liksom Erhnebo (2018) tar upp. I teckenspråk prioriterar jag betydelseöversättningen, det vill säga att jag inte söker efter tecken för skilda ord utan i stället vill få fram på teckenspråk det som uttrycker samma betydelse som källtexten har - och då krävs en extralingvistisk kunskap, liksom det Lipsanen (2017) och Hoyer (2012) behandlar.

Gällande en lämplig lösning för översättning till teckenspråk, fann jag i mina TAP-data många olika noteringar kring betydelser och teckenanvändningar. Flera av mina egna kommentarer handlar där om att beskriva tecknet, eller det sammansatta tecknet. I kategorin Teckenspråkslösningar och Terminologi skapade jag sedan undergrupper, enligt det mönster jag fann inom grupperna. De fick följande etiketter, vilka jag grundade på den sammanfattande beskrivningen av data i gruppen:

- Beskrivning av teckenlösning för ett ord eller sammansättningen för att skapa ett tecken noteras för möjlighet att kunna återvända och jämföra då ordet kan komma på nytt.
- Konkret betydelse eller synonym för ordet är bra att veta för att göra rätt val av tecken.
- Översättning av ord och begrepp antecknar jag gärna när det är nya eller svårare ord som inte är vardagliga, liksom när en översättning ändras för att minnas vilken teckenlösning som är aktuell.
- Om ett begrepp inte har ett tecken, utan till exempel är en elektronisk tjänst eller en organisation, så kan det vara bra att bokstavera eller veta hur det bokstaveras.
- Ofta vill jag se och jämföra olika teckenspråkslösningar, med egna tidigare video eller genom att se i andra källor som teckenspråkslexikon, teckenspråksgrupper i sociala media, kontakta personer och be om förslag eller kommentarer.

Några exempel från denna kategoris data i mina TAP; ” *hållbar utveckling har jag använt tecknet (HÅLLA-FAST-FRAMÅT) eller att omskriva det med (RESURSER RÄCKA-FUNGERA)*”, ” *Kluster översätts med grupp, som källa-smitta-varandra*”, ” *tecken för UTMÄTNING, och skulder, avbetalning, lån, ränta*”

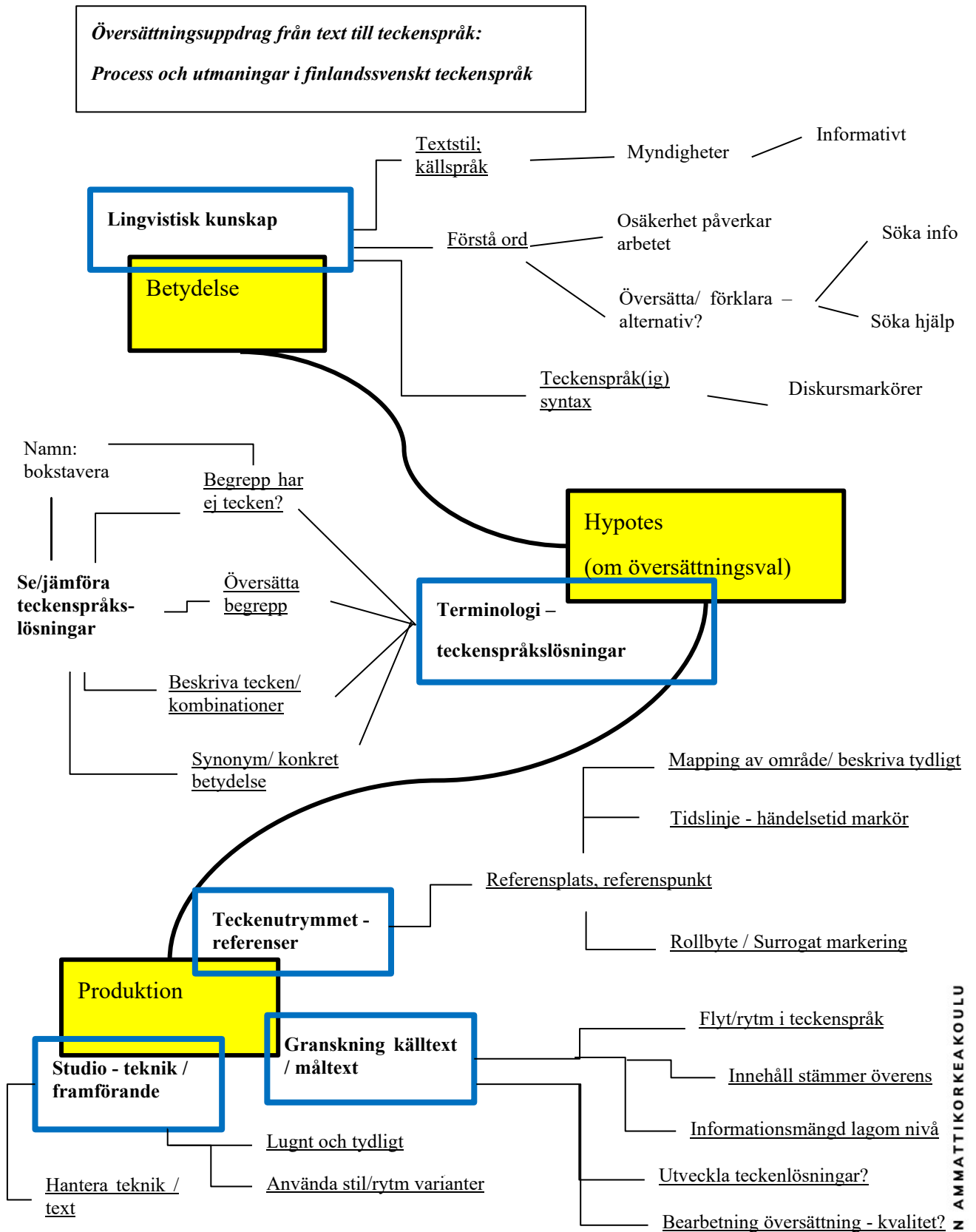
6.3.3 Produktion

Vid den sista delen, produktionsfasen, genomför jag ännu en eller flera granskningar av texten. Referenser i teckenrummet och deras användning kan granskas och justeras så att teckenspråkstexten blir tydlig, och innehållet lättare att följa med för publiken liksom Ahlgren och Bergman beskriver (2006, 50–51). Källtextens överensstämmande med måltextern kan ibland behöva ännu en översyn av översättaren, med tanke på vad som upplevs fungera för målgruppen för översättningen, att inte bara informationen stämmer men också att andra faktorer kan ses över såsom teckenspråkslösningarna passar för ämnet och innehållet, och den språkliga stilen lämpar sig för just den här kommunikationshelheten, liksom Volkova (2014) beskriver i sin modell. Gällande produktionen har jag noterat i mina TAP-data kommentarer om att kunskap och vana vid teknik samt användning av lämpliga hjälpmedel stöder mig som översättare att fokusera på mitt eget framförande.

De olika grupperingar jag kunde göra inom kategorierna Teckenutrymmet, Granskning och Framförande fick följande sammanfattningar och egna etiketter; sambanden inom dessa kategorier framgår av bilden i figur 3:

- Referenspunkter är viktiga. Det kan handla om att markera en tidpunkt längs en abstrakt tidslinje - eller ett slags fysisk kartreferens ("mapping"). Oftast är det en syntaktisk (diskurs) markering för referens till objekt, eller för att ta en narrativ roll, som surrogat.
- Granskningen av innehållet prioriterar att källspråk och målspråk texterna motsvarar varandra, att de stämmer överens. Teckenlösningarna kan alltid prövas på nytt, om de faktiskt ger den information som behövs, eller om de kan ändras till att bli tydligare för tittaren. Bearbetning av översättningar behöver få tid, annars finns risk för slarv och misstag. Det kan medföra att i översättningen lägga till för mycket extra information som förvirrar. Den teckenspråkiga texten vinner på att praktiskt övas och ses över om den har rätt rytm, och flyt i framförandet, att den lyckas frigöra sig från källspråkets struktur.
- Framförandet är det som gör kvaliteten vid den slutliga produktionen av översättningen, vid inspelningen av teckenspråkstexten. Här är det viktigt att känna sin egen stil, och kunna vara tydlig och lugn i teckenspråket då det är lättare att uppfatta vad jag tecknar i videon. Men också bra att själv kunna variera sig i teckenspråket, i prosodin kan stil och rytmändring vara en textmarkör. Tekniken och hjälpmedlen under inspelningen är viktiga att hantera rätt, kunna använda dem så att de stöder inspelningen, särskilt om jag som översättare också ska sköta om studio med ljus och promptertekniken.

Exempel från data i TAP; ” *Regeringen/statsrådet ofta till vänster, axelhöjd (referensplats)*”, ”*Tecknar område- vä-hö- och ”situation snabb kan ändra” – pek pek*”, ”*markerar jag med en kroppsvidning eller blicken, att ett rollbyte sker*”, ”*för mycket innehåll förvirrar också*”, ”*hastigheten och tidsutrymmet blir passligt*”, ”*En rörig upplevelse i video visade sig i glossade texten vara rörig också*”

Figur 3: Sammanställning av resultat från TAP-analys; Översättningsprocess med kompetensutmaningar vid översättning till finlandssvenskt teckenspråk av 5 texter från Statsrådet.

6.4 Nivå analys resultat – översättarens kompetenser

Vid min bearbetning och granskning av TAP-data i nivå analysen kunde jag finna både liknande observationer som i innehållsanalysen, och andra slags observationer och perspektiv som kom fram genom den här analysprocessen. Nedan redogör jag för de olika stegen och vilka resultat som framkom på de olika analysnivåerna.

Meningsnivå-analys innebär att forskaren söker och får fram en konkret kommentar till det som undersöks från en mening ur observationsdata. Jag har här markerat och samlat in de meningar som pekar ut någonting konkret kring framförandet av teckenspråkstexten, och om vilka tecken som användes i videorna som granskades. Meningarna sorterades sedan i grupper enligt vilket ämne de tog upp. Jag har därefter här, men även i analys av påstående- och textnivå data, mer noggrant försökt se vilka kompetenser som de här grupperna indikerar; det vill säga vad slags kunskap som behövs för att hantera utmaningarna i översättningsuppgiften.

I beskrivningen där jag sammanfattat och redogjort för varje grupps tema kunde jag utläsa bland annat med vilka kunskaper översättaren behandlade teckenstilen och rytmen i framförandet, hur teckenrum och referens används, förklaring om nya begrepp och översättning av dem. Jag valde sedan ut ett ord som fick utgöra nyckelord för kompetensen – alltså den kunskap som krävs av översättaren. De olika kompetensernas nyckelord blev följande; *Framförande, Teckenspråksplanering, Begreppshantering, Granskning.*

Mina sammanfattande beskrivningar av gruppernas tema återger jag här;

- ”Framförandet får stöd av rutin, kan anpassas på olika nivåer/informativ-narrativ/, använda extra minnestöd teckenval glosstext”
- ”Granska begrepp om de är nya, ev. ej allmänt kända för målgrupp - söka lämpliga teckenlösningar för förklaring eller betydelseinnehåll /beskrivning.”
- ”Jämföra informationsinnehåll, stämmer val av tecken med betydelsen, nyanser. Ges text /siffror på videobild/ videotext - anpassa (ta bort i teckenspråk?)

Påståendenivå-analysen tittar därefter närmare på vad meningen eller snarare satsen menar på, vad den indikerar kring orsak och verkan i det fenomen som studeras. Som exempel kan en uppmaning om att komma ihåg paraplyet indikera att det är eller väntas regnigt väder. Jag har

av mina observationer i datamaterialet på denna nivå funnit följande gemensamma temata: ”tydlighet i teckenspråkstexten”, ”analytiska reflektioner av språkanvändning”, ”utveckling av teckenspråkslösningar” samt ”tidspress ger sämre resultat”. Som nyckelord för kompetenser i denna analysnivå valde jag följande: *Reflektioner, Tydlighet, Analytisk, Arbetsplanering*. Den sammanfattande beskrivningen jag skrev av gruppernas temata från analysen återges här:

- ”*Reflektioner om begreppsförklaring, vilka översättningstecken som ger bäst bild av begreppet.*”
- ”*Känna till referensanvändning rätt hjälper tydlighet i tecknandet*”
- ”*Metaforiska uttryck och förklarande uttryck kan fungera. Viktigt att kunna analysera och ta hjälp av kollegor samt experter - som språkrådgivningen.*”
- ”*Problematik i översättningsframförande bero ofta på tidspress, för lite granskning, genomgång och övning före inspelningen. Helheten - diskursen behöver en logik, och tydliga ramar.*”

Textnivå analys görs på den tredje nivån med en översiktlig bearbetning. Där granskas resonemangen, satser som utgörs av diskussioner kring översättningsarbetet som helhet. Här fann jag intressanta kommentarer inom teman som språknivå, teckenval, referensanvändning samt stöd för diskursen. Här nämns direkt olika utmaningar för översättaren, särskilt i avvägningen för översättningen och att den fungerar på teckenspråk för målgruppen. Innehållet skall fortfarande vara detsamma, både i källspråk som i målspråk. Då resonemangen och diskussionerna i sig utgör större helheter, med flera meningar, har jag försökt att se helheten och verkligen komma upp ännu en nivå där jag sammanfattar området som resonemangen behandlar. Jag valde nyckelord för de olika gruppernas etiketter, som passar för helheten av gruppinnehållet. Nyckelorden blev här; *Språknivåval, Teckenmotivering, Diskursstöd*.

Min sammanfattande beskrivning från text-analysnivå gruppernas tema blev följande tre kortfattade rubriker;

- ”*Översättningsnivå - förklaring behov*”
- ”*Motivering teckenval*”
- ”*Sätta ram-diskurs stöd*”

Journalanteckningar - Jämförelse och analys:

Den löpande journalen med anteckningar har lästs genom några gånger, där jag gjort markering av meningarna och deras innebörd på samma sätt som i TAP-dokumentet. Kommentarer som berörde teckenspråksgrammatik eller lingvistiska frågor fick gul färg, satser som behandlade terminologi och teckenlösningar fick blå färg, språkgranskning fick grön färg och så vidare. Det underlättade för mig att använda samma tanke kring färger för olika kategorier kopplat till översättningsprocessen. Journaltexten fick ett färggrant utseende till slut, men jag kunde hitta de olika kategorierna lättare och göra en sammanfattning av dem.

I journalen återfinns längre stycken och även kortare satser, som återger diskussioner jag fört med andra eller med mig själv, berörande översättningsstrategier, döva personers roll inom översättningsarbetet, funderingar på teckenspråkstexter och förbättringar i översättningen eller framförandet. Här framkom tankar kring döva personers flerspråkighet och den praktiska nyttan av mitt översättningsarbete samt möjligheten att få respons från målgruppen, till skillnad från tolkningssituationer. Som exempel av mina observationer eller anteckningar av diskussioner kring översättningsarbetet;

- ” Hur beskriva innehåll ”bra” och korrekt? Olika uttryckssätt används i textspråket som inte fungerar på teckenspråk och tvärtom. Veta hur använda dem, samla ihop dessa ”kunskaper” (13.10.2020)
- ” Att stå framför kameran och skapa teckenspråk video kan kännas konstigt, men att föreställa sig en fysisk person som tittar på mig kan hjälpa. Om nu sedan den personen eller flera andra faktiskt senare se på videon och är nöjda, det är mycket stor fråga för mig. Finns det någon som ser och förstår det jag tecknar? Upplever finlandssvenska döva att de får nytta av de videomaterial som jag deltar i?” (7.2.2021)

Jag har från journalanteckningarna skapat ett kort sammandrag från varje observations-anteckning, där jag försökt fånga de centrala tema berörande översättningsarbetet. Till vissa delar återfinns liknande kommentarer och tankar i mina data från TAP-texterna, vilket bekräftar att dessa ämnen regelbundet uppkommer eller ofta reflekteras över i mitt översättningsarbete.

- 1) Teckenspråksrummet och referensanvändning på olika sätt för teckenspråkstextens tydlighet och kvalitet, är något jag ännu vill utveckla för egen del. (22.9.2021)

- 2) Språkkännedom och kontakt med olika slag av språkstilar. Det är viktigt att känna sin egen språkkompetens och vad man själv kan söka stöd för att själv utveckla sitt språk och kunna variera sig, även utveckla det egna ordförrådet i både källspråk och målspråk. (21.9.2021)
- 3) En döv person som själv översätter och framför teckenöversättningen kan ha mer språkkänsla för teckenspråket och teckenspråkiga lösningar då den döva personen har teckenspråk som sitt första språk, men mycket forskning finns ej (än). Döva tolkar och översättare syns alltmer i media, även nu med coronapandemin finns fler (döva) teckenspråkstolkar och översättare. (11.3.2021)
- 4) Myndighetsspråk kan betyda svåra och abstrakta ord som är svåra att greppa. Jag försöker att förstå innebörden, men om det är svårt försöker jag få stöd från andra som arbetar med översättning, både döva och hörande personer – och ber om förslag på teckenspråkiga lösningar. (10.3.2021)
- 5) Val av tecken som fungerar för diskursen, att välja rätt är inte alltid lätt. Det är lättare om man har en konsekvent linje eller sätt att göra översättningsval, till exempel förklara innebörden av ett begrepp. Textningar av video innebär att en fullständig frihet från källtexten inte är möjlig, därför är det lättare att hålla sig inom varje textstycke och arbeta med dem. (10.2.2021)
- 6) Konkret hantering av bearbetning från svensk text till teckenspråkstext. Att känna till olika sätt att beskriva tecken (glosa) och hur avbildande verb används på varierade sätt är nyttig kunskap att ha för arbetet. Syntaxen i teckenspråk är viktig att minnas, till exempel att betona tidpunkten i början av satsen. (13.2.2021)
- 7) Kontakt med målgruppen är inte så enkel, det finns ingen direkt kontakt med de som är möjliga tittare av översättningen till finlandssvenskt teckenspråk. Videor med översättning publiceras ofta på en webbsida utan respsnsmöjligheter. Översättaren behöver då själv kontakta representanter för målgruppen. (7.2.2021)
- 8) Textbearbetning, att kunna läsa källtext och hitta det som är relevant för informationen, subjektet till exempel, är viktigt för översättaren. Även att kunna identifiera sådana uttryck och begrepp som inte fungerar i teckenspråk, visa på möjliga lösningar. Ett eget sätt att spara information, särskilt för en fackterminologi, behövs och bör aktivt användas, så att översättningslösningarna kan kontrolleras - och återanvändas när de blir aktuella på nytt. (13.10.2020)

7 SLUTDISKUSSION

Under detta examensarbete har det varit en lärorik process för mig, med insamling av data från upplevelser och tankar kring tidigare gjorda översättningsarbete och hur analys och tolkning av dessa data görs. Jag fick fram mer information från mina data från autoetnografen än jag först räknat med, vilket var en positiv överraskning. I normala fall gör jag inte djupare analyser och reflektioner av mina översättningsuppdrag. Därför har möjligheten till analys och granskning det egna arbetet på nya och mångsidiga sätt varit mycket givande. Jag kan nu klarare identifiera vad som bör utvecklas eller korrigeras i mitt eget arbete. Att kunna se egna utvecklingsbehov i översättningen anser jag kräver både egna insikter och lämpliga verktyg för analysen,

7.1 Översättarens utmaningar – mina resultat och reflektioner

I arbetsprocessen med översättningar till teckenspråk har jag noterat återkommande situationer där jag känner det krävs kunskaper i språk, informationssökning, eller översättningsstrategier. Det framkommer också i mina data som jag samlade in genom TAP-metoden.

Enligt min mening gav min granskning, med hjälp av Fonteyns analysmodell (Fonteyn et al 1993, 435–439) av mina insamlade TAP-data på olika nivåer, en kompletterande information och bild av den kunskap och arbetskunnande som krävs av en teckenspråksöversättare utöver det som jag kunnat läsa i teorier och artiklar kring översättningsarbete och översättarens kompetenser. Genomgången som jag sedan även gjorde av mina journalanteckningar har varit intressant. Vid läsning av anteckningarna kunde jag jämföra mina tidigare tankar om översättningsarbetet under olika tillfällen, och reflektera dessa mot de data som jag samlade in vid TAP-analysen.

De kompetenser översättaren behöver för översättningsarbete med finlandssvenskt teckenspråk sammanfattas till nedanstående faktorer utgående från de indikationer jag funnit i min nivåanalys från mina TAP-data; vilka även bekräftats från innehållsanalys och journaldata;

1. Tydlighet: Översättaren känner till lämpliga positioner för referenspunkter, som hjälper att förtydliga informationen i teckenspråkstexten. Översättaren kan visa tidsuttryck av olika slag och välja rätt variant beroende på kontexten.
2. Analytisk reflektion: Översättaren kan granska och analysera egen ämneskunskap och egen språknivå och identifiera var mer information behövs för att lösa uppgiften

med översättning av olika begrepp. Översättaren kan upptäcka och undvika alltför mycket förklaringar och inlån från andra språk i översättningen. Översättaren kan hantera arbetsplaneringen och vara medveten om risker kopplat till tidsbrist/stress som kan ge sämre arbetskvalitet.

3. Språknivå-kunskap: Översättaren kan avväga och hitta rätt översättningsnivå och vet när det behövs förklarande tillägg, kan identifiera en lämplig språknivå för målgruppen. Dock är innehållet viktigt, att det förmedlar samma budskap på både källspråk som målspråk. Komplicerade ord kan översättaren söka mer kunskap och information samt skapa tecken som visar på innebörden, ordets betydelse.
4. Teckenval-strategi: Översättaren kan motivera sina teckenval, både för sammansatta tecken och för fackuttryck i teckenspråk. Översättaren känner till lämpliga finlandssvenska tecken och vilka (vardagliga) tecken som fungerar att låna in från majoritetsteckenspråken. Översättaren kan granska återkommande begrepp och hur översättningslösningar kan förbättras. Nya namn på tjänster, fysiska platser och webbplatser vet översättaren att bokstavera rätt antingen med finska eller med svenska namnet.
5. Referensanvändning-strategi: För att tydligare lyfta fram diskursen vet översättaren hur olika slag av referenser som kan användas, som hjälper att markera och förtydliga innehållet i teckenspråkstexten. Bojar och avbildande tecken övas in och justeras, även rollbyten, så att översättaren känner att olika markeringar fungerar väl.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att de översättningsanvisningar och rekommendationer som ges i Teckenspråksnämndens handledning är alla sådana som jag kan styrka och bekräfta, från mina egna reflektioner och resultat i autoetnografin, samt utifrån min egen teoretiska och praktiska utbildning som teckenspråkstolk och översättare.

Jag har en längre tid önskat möjlighet till mer samarbete med tolk- och översättarkollegor, och att få respons på det egna arbetet. Några första steg mot detta har tagits, och jag hoppas på en positiv fortsättning. Jag anser det är viktigt och positivt utvecklande att få kollegialt stöd, både för översättnings- och översättarkompetenserna men framför allt för språkutvecklingen i målspråket. Detta är för mig ännu viktigare då det behövs stöd från fler kunniga personer i olika områden, för att skapa en översättningsnorm och terminologi i finlandssvenskt teckenspråk.

7.2 Kvalitet i teckenspråksöversättning

Med allt fler teckenspråksöversättningar och återkommande produktioner av teckenspråkig information på offentliga webbplatser som FPA och Statsrådet, anser jag det också finns ett behov för både beställare och översättare att kunna se över kvaliteten i teckenspråksöversättningarna. Språknämnden för finländska teckenspråk vid Institutet för de inhemska språken gav ut en handledning 2015, med syftet att lyfta fram och klargöra vad som utmärker en bra teckenspråksöversättning. Teckenspråksnämndens handledning är mycket väl genomförd, fyrspråkig med finsk och svensk text samt finskt och finlandssvenskt teckenspråk. Handledningen ger flera exempel på hur olika slag av textmaterial och språkstilar ser ut på teckenspråk. (Teckenspråksnämnden 2015.) Även en modell för kvalitetsgranskning finns från Teckenspråksnämnden, vilken utgör ett bra hjälpmedel för såväl beställare som utförare av en teckenspråksöversättning (Teckenspråksnämnden 2017).

Språkrådet i Sverige väcker även tankar om översättarnas roll och synlighet från deras undersökning 2021 om svenska myndigheters teckenspråksöversättning material. Här har jag reagerat över påpekandet att varierade teckenspråksöversättare också kan påverka uppfattningen om kvaliteten i teckenspråksöversättningen; *”...gäller det att skilja på översättning och framförande. Till skillnad från skrivna översättningar, där det oftast inte framgår vem som översatt texten, kan man se vem som gjort översättningen till svenskt teckenspråk eftersom personerna syns i teckenspråksfilmerna.”* Respondenter i undersökningen önskade variation i teckenspråksaktörer/översättare: *”...önskar att myndigheterna anlitar flera olika aktörer eftersom aktörernas sätt att framföra översättningarna kan variera. En aktörs sätt att framföra översättningen kanske inte passar alla. Att hålla god kvalitet på översättningar är viktigt även för att upprätthålla förtroendet för myndighetens verksamhet.”* (Larsson & Lyxell 2021, 27.)

Att ha en professionell roll som översättare till teckenspråk betyder för mig också att bli mycket synlig som person i ett material, eftersom videon kan finnas/publiceras på flera webbplatser och även finns kvar för en lång tid. Att framställa en välgjord översättning blir då mer viktigt för min egen yrkesprofil och framtida relationer med både publik, kollegor och arbetskontakter. En professionell yrkesutbildning i översättning och tolkning i teckenspråk ser jag som viktigt för att själv utvecklas och öka kvalitetsgarantin i arbetet både för översättaren och publiken.

7.3 Fortsatta forskningsmöjligheter

Att granska olika videomaterial och diskutera översättningens lösningar tillsammans med målgruppen, finlandssvenska döva personer skulle vara en intressant fortsättning till den här studien. Med hänsyn till arbetsmängden och tidsramen kan jag inte här inkludera en närmare kontakt med målgruppen, gruppintervjuer samt dataanalys av den teckenspråkiga informationen. Intervjuer och diskussioner med representanter för målgruppen till översättningarna, finlandssvenska döva, skulle dock kunna ge mer kunskaper om hur översättningens innehåll tas emot, och hur målgruppen upplever att de har tillgång till informationen, samt hur de förstår budskapet.

Ytterligare en möjlighet till att samla mer kunskap i ämnet är att göra intervjuer med andra (döva teckenspråkiga) översättare, och granska översättningssociologi närmare ur en teckenspråkig synvinkel.

KÄLLOR

- Adams, Robert, & Napier, Jemina 2021. The impact of the Covid-19 pandemic of deaf signers in the UK: Lessons learned. Keynote presentation vid ASLIA kongress 2021 (28.9.2021). Heriot-Watt university, CTISS – the centre for translation and interpreting. Scotland.
- Adams, Tony & Holman Jones, Stacy & Ellis, Carolyn 2015. Autoethnography. In Understanding Qualitative Research Series. Oxford University Press.
- Ahlgren, Inger & Bergman, Brita 2006. Det svenska teckenspråket. Teckenspråk och teckenspråkiga. Kunskaps och forskningsöversikt, Statens offentliga utredningar SOU 2006:29. <http://www.regeringen.se/sb/d/6150/a/60648>. 11–70. 60 s
- Alm, Björn 2017. Kompendium i etnografisk metod. En föränderlig text. Linköpings universitet. Hämtat 10.11.2021. https://www.ida.liu.se/~TDDD39/info/Alm_Kompendium_2016.pdf
- Alves, Fabio (Ed.). 2003. Triangulating translation: Perspectives in process-oriented research (Vol. 45, J. Benjamins translation library). Amsterdam: J. Benjamins. <https://doi.org/10.1075/btl.45>
- Andersson-Koski, Maria 2015. Mitt eget språk – vår kultur. En kartläggning av situationen för det finlandssvenska teckenspråket och döva finlandssvenska teckenspråkiga i Finland 2014–2015. Projektrapport. Finlandssvenska teckenspråkiga r.f. Hämtad 15.4.2021. https://www.dova.fi/wp-content/uploads/2015/07/PDF_Mitt_eget_sprak_var_kultur.pdf
- Baker, Anne. 2016. Sign languages as natural languages. I: A. Baker, B. van den Bogaerde, R. Pfau & T. Schermer (red.). The Linguistics of Sign Languages: An Introduction. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Bengtsson, Jan 1994. Arkitektur och fenomenologi. Nordisk arkitekturforskning 1994:1. Hämtad 20.10.2021. <http://arkitekturforskning.net/na/article/viewFile/718/663>
- Ehrnebo, Paula 2013. Från ett språk till ett annat. Om översättning och tolkning. Artikel i Språkrådets skrifter 1654-0433; 15. Stockholm. s. 174–179.
- Eneroth, Bo 1984. Hur mäter man vackert? Grundbok i kvalitativ metod. Göteborg: Natur och Kultur.
- Ericsson K. Anders & Simon, Herbert 1984. Protocol analysis: Verbal reports as data. Cambridge: MIT Press.
- EUD, European Union of the Deaf. Accessibility of information on COVID-19 in different EU Member States. Hämtat 29.9.2021. <https://www.eud.eu/news/covid-19/>
- Finlands Dövas Förbund. Om översättning. Webbplats. Hämtad 20.9.2021. <https://kuurojenliitto.fi/sv/om-oversattning/>
- Finlands grundlag. (731/1999), <https://finlex.fi/sv/laki/alkup/1999/19990731>.

- Fonteyn, Marsha & Kuipers, Benjamin & Grobe, Susan 1993. A Description of Think Aloud Method and Protocol Analysis. I: *Qualitative Health Research*, Vol. 3, 1993, s 430-441, Sage Publications. Hämtad 28.9.2021. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/104973239300300403>
- Haglund, Björn 2003. Stimulated Recall. Några anteckningar om en metod att generera data. I: *Pedagogisk Forskning i Sverige*, årg. 8, nr 3, 2003, s 145–157. Hämtad 15.5.2021. <https://www.researchgate.net/publication/332298668>)
- Halkosaari, Liisa 2021. Kiekaus – Kieliasiantuntijat.fi. Kun kääntäjä on tekstin kasvot. Artikel 2.8.2021. Hämtad 10.11.2021. <https://kieliasiantuntijat.fi/kun-kaantaja-on-tekstin-kasvot/>
- Hedren Johan, Hoyer Karin, Londen Monica, Wenman Lena, Westerholm Håkan, Östman Jan-Ola 2005. Finlandssvenska teckenspråkiga idag. Utlåtande till Delegationen för språkändringen vid Justitieministeriet.
- Hoyer, Karin 2005. Vi kallade dem Borgåtecken. Det finlandssvenska teckenspråket igår och idag. Artikel i *FinSSL – Finlandssvenskt teckenspråk*. Östman, J (red). Nordica; Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet.
- Hoyer, Karin 2012. Dokumentation och beskrivning som språkplanering – perspektiv från arbete med tre tecknade minoritetsspråk. Doktorsavhandling. Nordica; Finska, finskurgriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet.
- Jakobsen, Dag 2012. Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete. Lund, Studentlitteratur.
- Justitieministeriet 2021. Grundläggande rättigheter, Teckenspråken. Hämtat 29.9.2021. <https://oikeusministerio.fi/sv/teckenspraken>
- Kauppi, Inga 2016. Tolkning på finlandssvenskt teckenspråk. Självstudiematerial för teckenspråkstolkare. Examensarbete, Utbildningsprogrammet för teckenspråkstolkare. Helsingfors, Humak Yrkeshögskola.
- KC, Döves Center for total kommunikation 1985. Tegnsprogsforskning og tegnsprogsbrug. Red. Britta Hansen.
- Kuurojen liitto 2021. Vuoden viittomakieliteko – tunnustuspalkinto 2020 valtioneuvoston kanslialle. Nyhetsinslag på webbplatsen 12.2.2021. <https://kuurojenliitto.fi/ajankohtaista/vuoden-viittomakielitekopaalkinto-2020-valtioneuvoston-kanslialle/>
- Kivilehto, Marja 2013. Kan och vet, men hur? Översättningslärarens kunskapsgrunder i fokus. Akademisk avhandling, Tammerfors universitet. Hämtat 20.2.2021. <https://core.ac.uk/download/pdf/250111857.pdf>
- Kotus, 2010. Protokoll från Teckenspråksnämndens möte, Institutet för de inhemska språken – Kotus. Möte nr 40, 21.4.2010. Hämtad 10.11.2021. https://www.kotus.fi/files/1777/Kokous_40-210410.pdf
- Kvarnström, Irene 2020. Myndighetsöversättarna får ordet. En intervjustudie om att bli och vara svensköversättare av finska myndighetstexter. Pro gradu avhandling. Helsingfors universitet. Hämtad 28.6.2021. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/322201/Kvarnstrom_Irene_Pro_gradu_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y

- Larsson, Tarja & Lyxell, Tommy 2021. Ökad förståelse eller symbolvärde? – Hur finska och svenskt teckenspråk används på myndigheters webbplatser. Rapport 18, Språkrådet, Institutet för språk och folkminnen. Sverige. Hämtad 6.10.2021. <https://www.isof.se/lar-digmer/publikationer/publikationer/2021-06-22-okad-forstaelse-eller-symbolvarde>
- Lassus, Jannika 2018. Svensköversättares orientering mot målspråket och källspråket. Konferensartikel. Svenskan i Finland 17: Finlandssvenskan i en föränderlig värld. Helsingfors universitet. Hämtad 22.4.2021. https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/308638/Lassus_svefi17_korr.pdf?sequence=1
- Liddell, Scott 2003. Grammar, Gesture, and Meaning in American Sign Language. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lindberg, Hanna 2021. National Belonging Through Signed and Spoken Languages: The Case of Finland-Swedish Deaf People in the Late Nineteenth and Early Twentieth Centuries. Tampere University. I: Lived Nation as the History of Experiences and Emotions in Finland, 1800-2000. Palgrave Studies in the History of Experience. Red: Kivimäki V et al. https://doi.org/10.1007/978-3-030-69882-9_9
- Lipsanen, Matleena 2017. Översättares uppfattningar om centrala översättningskompetenser. Avhandling pro gradu, Tammerfors universitet. Hämtat 20.2.2021. <https://docplayer.se/63462415-Oversatta-res-uppfattningar-om-centrala-oversattningskompetenser.html>
- Lyxell, Tommy 2009. Korpusarbete i teckenspråk – en förstudie. Språkrådet, Institutet för språk och folkminnen. 19 s. Sverige. <https://dokodoc.com/korpusarbete-i-teckensprk.html>
- Mesch, Johanna 2015. Svensk teckenspråkskorpus – dess tillkomst och uppbyggnad. Forskning om teckenspråk FOT 24, s 1–26. Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet. Hämtat 10.4.2021. <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:876171/FULLTEXT01.pdf>
- Mesch, Johanna & Wallin, Lars 2015. Annoteringskonventioner för teckenspråkstexter. Forskning om teckenspråk FOT 24, s 27–78. Institutionen för lingvistik, Stockholms universitet. <http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:876171/FULLTEXT01.pdf>
- Napier, Jemina, McKee, Rachel. & Goswell, Della 2010. Sign Language Interpreting. Theory and practice in Australia and New Zealand. The Federation Press. Sydney.
- Nilsson, Anna-Lena 1997. Forskning om teckenspråkstolkning – En översikt. TÖI Rapport nr 6. Rapporter från Tolks- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet.
- Nordman, Liselott 2009. Lagöversättning som process och produkt. Akademisk avhandling, Nordica, Helsingfors universitet. Hämtad 27.1.2021. <https://docplayer.se/1571630-Lagoversattning-som-process-och-produkt.html>
- Nordman, Liselott 2015. Författningsöversättningens särdrag och utmaningar. Folkmålsstudier; Meddelanden från Föreningen för Nordisk Filologi, 53. 199–225. Hämtad 27.1.2021. <https://journal.fi/folkmalstudier/article/view/82152>
- PACTE 2003. Building a Translation Competence Model” In: Alves Fabio. (ed). Triangulating Translation; Perspectives in Process Oriented Research. Amsterdam: John Benjamins. Hämtad 5.11.2021. <http://www3.uji.es/~aferna/EA0921/3b-Translation-competence-model.pdf>

- Rainó, Päivi & Vik, Gun-Viol 2020. Tulkkausalan tulevaisuudennäkymät. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 113. Humak Helsinki. Hämtat 6.11.2020. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2020/10/Raino%CC%80-ja-Vik-tulkkausalan-tulevaisuudennakymat-2020-humak-diak.pdf>
- Rangsjö, Tommy. 2021. Muntlig kommunikation, 12.10.2021.
- Rönberg, Marja 2021. Pienelle kielelle tunnettuutta. Suomalaisen viittomakielen tulkkaus television viranomaislähetyksissä korona-aikana. Examensarbete, Teckenspråkstolkning vid Humak yrkeshögskola, Helsingfors. Hämtad 7.11.2021. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/497376/R%c3%b6nnberg_Marja.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Saavutettavuus - Webbtillgänglighet. Webbplats ”Digital delaktighet för alla.” Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Hämtad 25.9.2021. <https://www.tillganglighetskrav.fi/>
- Sierilä, Heta-Leena 2021. VS: Coronainformation på finlandssvenskt teckenspråk – Frågor, kysymykset. Email; lena.wenman@humak.fi (16.6.2021)
- Siltaloppi, Satu 2016. Den andra handen. Den icke-dominanta handens funktioner i finlandssvenskt teckenspråk. Avhandling pro gradu. Finska, finsk-ugriska och nordiska institutonen, Helsingfors universitet.
- Sommardahl, Eivor 2012. Klarspråk i kommunen – en skrivhandledning. Finlands Kommunförbund och Institutet för de inhemska språken. Projektmaterial. Hämtad 20.10.2021. https://www.sprakinstitutet.fi/files/4968/Klarsprak_i_kommunen.pdf
- Språkinstitutet.fi 2021. Språkhjälp. Institutet för de inhemska språken Hämtad 20.10.2021. <https://www.sprakinstitutet.fi/sv/sprakhjalp/klarsprak>
- Språkrådgivningen, Finlands Dövas Förbund. Webbplats. Hämtad 15.10.2021. <https://kuurojenliitto.fi/sv/sprakradgivning/>
- Språkpolitiskt program för teckenspråken i Finland 2010. Finlands Dövas Förbund publikationer nr 61 & Forskningscentralen för de inhemska språken skrifter nr 6. Helsingfors.
- Statsrådet 2021. Informationssida om coronaviruset. Hämtat 15.9.2021. <https://valtioneuvosto.fi/sv/information-om-coronaviruset>
- Statsrådets rekommendation 2021a. Rekommendation om användning av de inhemska teckenspråken i statsrådets kommunikation. Hämtat 29.9.2021. <https://vnk.fi/sv/rekommendation-om-anvandning-av-de-inhemska-teckenspraken/informationsmoten>
- Statsrådets rekommendation 2021b. Rekommendation om användning av de inhemska teckenspråken i statsrådets kommunikation. Hämtat 29.9.2021. <https://vnk.fi/sv/rekommendation-om-anvandning-av-de-inhemska-teckenspraken/referensram>
- Stone, Christopher 2009. Toward A Deaf Translation Norm. Studies in Interpretation, vol 6. Gallaudet University Press. I: Hoyer, Karin 2012. Dokumentation och beskrivning som språkplanering – perspektiv från arbete med tre tecknade minoritetsspråk. Doktorsavhandling. Nordica, Helsingfors universitet.
- Teckenspråkslagen (359/2015). <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2015/20150359>

- Teckenspråksnämnden - Språknämnden för finländska teckenspråk vid Institutet för de inhemska språken 2015. Hur ser en bra teckenspråkig översättning ut?Handledning. Finlands Dövas förbund, Helsingfors. Hämtad 17.12.2020. https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2020/10/Hur_ser_en_bra_teckensprakig_oversattning_ut_v21.pdf
- Teckenspråksnämnden – Språknämnden för finländska teckenspråk vid Institutet för de inhemska språken 2017. Kvalitetsbedömning av teckenspråkigt material. Formulär. Hämtat 4.6.2021. https://kuurojenliitto.fi/wp-content/uploads/2021/02/Kvalitetsbedomningsformular_for_teckensprakigt_material_020221.pdf
- Undervisnings- och kulturministeriet 2014. Klart myndighetsspråk – ett handlingsprogram. Undervisnings- och kulturministeriet, Högskole- och forskningspolitiska avdelningen. Arbetsgruppspromemorior och utredningar; 2014:3. Hämtad 20.10.2021. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75269/tr03.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Valtioneuvoston kanslia, Statsrådets kansli. Webbplats. Hämtat 25.9.2021. <https://vnk.fi/sv/rekommendation-om-anvandning-av-de-inhemska-teckenspraken>
- Vik-Tuovinen, Gun-Viol 2006. Tolkning på olika nivåer av professionalitet. Akademisk avhandling, Språkvetenskap, Vasa universitet. Hämtad 27.1.2021. <https://osuva.uwasa.fi/handle/10024/7635>
- Vivolin-Karén, Riitta 2010. ”Pidättehän huolta, että se on ymmärrettävää viittomakieltä.” Lukijan näkökulma viittomakielisiin verkkoteksteihin. Pro gradu. Jyväskylä universitet.
- Volkova, Tatiana 2014. Translation model, Translation Analysis, Translation Strategy: An Integrated Methodology. Artikel, Procedia-Social and Behavioral Sciences, Vol 154, s 301-304. 28.10.2014. Hämtat 27.1.2021. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814056171?via%3Dihub>
- WFD, World Federation of the Deaf. Statement on Accessible Communication for Deaf and Hard of Hearing People during COVID-19 Pandemic. Hämtat 29.9.2021. <https://wfdeaf.org/news/statement-on-accessible-communication-during-covid-19-pandemic/>

FIGURER

- Figur 1: Illustration av Giles sekvensiella modell enligt Vik-Tuominen
 Figur 2: Modell för översättningskompetens (efter PACTE 2009), Kivilehto 2013
 Figur 3: Sammanställning av resultat från TAP-analys; Översättningsprocess med kompetensutmaningar vid översättning till finlandssvenskt teckenspråk av 5 texter från Statsrådet.
 Figur 4: Sammanfattning av översättar utmaningar – utgående från Giles översättningsprocess modell.

BILDER

- Bild 1: Skärmbild av textanalys från TAP, från de 5 granskade videomaterialen.
 Bild 2: Skärmbild av gruppering från TAP texter data, samt kategoriseringar

BILAGOR

Bilaga 1: Lista på video material som använts till elicitering av TAP data insamling

Video 1: Coronavirus: Statsrådets pressmeddelande från 3.4.2020 på finlandssvenskt teckenspråk. Publicerat 6.4.2020. Längd 4:26.

Rubrik: Minister Henriksson: Vi hjälper dem som får ekonomiska svårigheter.

<https://www.youtube.com/watch?v=7XXjfVuwtk&list=PLbR0oH-F5gDVKtEQeonBovYct96hD6CiV&index=136>

Video 2: Coronavirus: Statsrådets pressmeddelande från 11.6.2020 på finlandssvenskt teckenspråk. Publicerat 12.6.2020. Längd 2:52.

Rubrik: Regeringen preciserade sina riktlinjer i fråga om antalet personer vid offentliga tillställningar utomhus från och med den 1 juli.

<https://www.youtube.com/watch?v=nI34xXcMWZQ&list=PLbR0oH-F5gDVKtEQeonBovYct96hD6CiV&index=112>

Video 3: Coronavirus: Statsrådets pressmeddelande från 27.8.2020 på finlandssvenskt teckenspråk. Publicerat 31.8.2020. Längd 3:55.

Rubrik: SHM och THL informerar. Antalet nya fall av coronavirussmitta har varit stabilt under de tre senaste veckorna

<https://www.youtube.com/watch?v=nI34xXcMWZQ&list=PLbR0oH-F5gDVKtEQeonBovYct96hD6CiV&index=112>

Video 4: Statsrådets pressmeddelande från 16.2.2021 på finlandssvenskt teckenspråk. Publicerat 22.2.2021. Längd 2:23.

Rubrik: Regeringen diskuterade beredningen av ett vaccinationsintyg och ändringarna i handlingsplanen för hybridstrategin

<https://www.youtube.com/watch?v=t97RCwTglCs&list=PLbR0oH-F5gDVKtEQeonBovYct96hD6CiV&index=56>

Video 5: Social- och hälsovårdsministeriets pressmeddelande från 10.9.2021 på finlandssvenskt teckenspråk. Publicerat 15.9.2021. Längd 4:16.

Rubrik: Social och hälsovårdsministeriet informerar. Monti-kommissionen: Framtidens krishantering förutsätter investeringar i hälsa och hållbar utveckling.

https://www.youtube.com/watch?v=T5_7RCjIw1A&list=PLbR0oH-F5gDVKtEQeonBovYct96hD6CiV&index=5